

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KONYA İLİ MERAM İLÇESİNDE KIL KEÇİ
YETİŞTİRİCİLİĞİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

İbrahim TURHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zootečni Anabilim Dalı

Haziran-2023
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

İBRAHİM TURHAN tarafından hazırlanan “Konya İli Meram İlçesi Kıl Keçi Yetiştiriciliğinin Sürdürülebilirliğinin İncelenmesi” adlı tez çalışması 21/06/23 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Ali KARABACAK

Danışman

Prof. Dr. Birol DAĞ

Üye

Prof. Dr. Birol DAĞ

Üye

Doç. Dr. Durmuş SERT

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer Faruk YÜKSEL
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

İbrahim TURHAN

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KONYA İLİ MERAM İLÇESİNDE KIL KEÇİ YETİŞTİRİCİLİĞİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

İbrahim TURHAN

**Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Zootekni Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. Birol DAĞ

2023, 56 Sayfa

Jüri

**Danışmanın Prof. Dr. Birol DAĞ
Prof. Dr. Ali KARABACAK
Doç. Dr. Durmuş SERT**

Bu araştırma, Konya ili Meram ilçesinde Kıl keçisi yetiştiriciliği yapan küçükbaş hayvancılık işletmelerinin ekonomik sürdürülebilirliklerini incelemek, işletmelerde elde edilen ürünlerin değerlendirilmesi ve rasyonel bir yapı için alınması gereken önlemleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. İşletmelerin pazarlama imkânları, yetiştirme teknikleri ve keçi yetiştiriciliğinin son durumu anket yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan ön çalışmada örneklem ilçe seçilirken doğal faktörler, tarım tekniği ve küçükbaş hayvancılık açısından Konya ilini temsil edebilecek Meram ilçesi hedef olarak belirlenmiştir. Bu ilçede keçi yetiştiriciliği ile uğraşan tarım işletmeleri araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırma konusu olan Meram İlçesinde toplam 995 adet faal keçi yetiştirme işletmesi bulunmaktadır. Yetiştirici birliğine üye olabilmek için en az 25 keçi olması gerektiğinden daha az hayvana sahip işletmeler popülasyona dahil edilmemiştir. Örnekleme sonucunda 100 işletme ile anket yapılması uygun görülmüştür. Konya'nın Meram ilçesi ve çevresi sahip olduğu iklim ve bitki örtüsü nedeniyle keçi yetiştiriciliği faaliyetleri açısından keçi yetiştiriciliğine uygun ortam oluşturmaktadır. Meram ilçesinin coğrafi özellikleri dikkate alındığında keçi yetiştiriciliği işletme türleri açısından iyi bir örneklem alanı oluşturduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre ilçede keçi yetiştiriciliğinden elde edilen gelir açısından ilk sırayı kasaplık hayvan satışlarının aldığı, ardından süt ürünleri ve çiftlik gübresi satışlarının geldiği belirlenmiştir. Mevcut keçi yetiştiriciliği sisteminin sürdürülebilirliğinin hem nitelikli damızlık temini yoluyla hayvan başına verimin artırılmasına hem de bakım ve besleme koşullarının iyileştirilmesine, çiftçilerin teknik eğitim düzeyinin yükseltilmesine ve işletmelerin sosyoekonomik durumunun iyileştirilmesine bağlı olduğu belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Meram, Kıl Keçisi, Konya, Yapısal Özellikler

ABSTRACT

MS THESIS

INVESTIGATION OF SUSTAINABILITY FOR HAIR GOAT BREEDING IN MERAM DISTRICT OF KONYA PROVINCE

İbrahim TURHAN

**THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF
SELÇUK UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN ANIMAL SCIENCE**

Advisor: Prof. Dr. Birol DAĞ

2023, 56 Pages

Jury

Prof. Dr. Birol DAĞ

Prof. Dr. Ali KARABACAK

Assoc. Prof. Dr. Durmuş SERT

This research was carried out to examine the economic sustainability of small ruminant breeding enterprises engaged in Hair goat breeding in the Meram District of Konya. For this purpose, in order to evaluate the products obtained in the enterprises and to determine the measures to be taken for a rational structure, the marketing opportunities of the enterprises, the breeding techniques and recent situation of goat breeding were examined by using a survey method. In the preliminary study conducted within the scope of the research, while selecting the sample region, Meram district, which can represent the province of Konya in terms of natural factors, agricultural technique and goat breeding, was determined as the target. Agricultural enterprises dealing with goat breeding in this district constituted the population of the research. There are a total of 995 active goat breeding enterprises in Meram District, which is the subject of the research. Since a minimum of 25 goats is required to become a member of the breeder association, businesses with fewer animals are not included in the population. As a result of the sampling, it was found appropriate to conduct a survey with 100 enterprises. Due to its climate and vegetation, the Meram district of Konya and its surroundings create a suitable environment for goat husbandry in terms of goat breeding activities. Considering the geographical features of Meram district, it has been observed that it constitutes a good sampling area in terms of goat breeding business types. According to the results of the research, it was determined that butchery animal sales took the first place in terms of income from goat breeding in the district, followed by dairy products and farm manure sales, respectively. It has been stated that the sustainability of the current goat husbandry system depends on increasing the yields per animal both through breeding and by improving the care and feeding conditions, increasing the technique education level of the farmers and also improving the socioeconomic status of the enterprises.

.Keywords: Sustainability, Meram, Hair Goat, Konya, Structural Features

TEŐEKKÜR

Yüksek lisans eğitimize başlayışından tez çalışmamı sonuçlandırana kadar her zaman destek olan, bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, başarıya ulaşmam için sürekli teşvik ve katkıda bulunan çalışmama ışık tutan değerli bilim insanı danışmanım Sayın Prof. Dr. Birol DAĞ hocama ve yakın zamanda kaybettiğim eğitim öğretim hayatımda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her konuda yol gösterici olan emekli öğretmen çok kıymetli merhum Osman TEKİN dedeme sonsuz şükranlarımı sunarım.

İbrahim TURHAN
KONYA-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3. MATERYAL VE YÖNTEM	10
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	12
4.1. İşletmeler ile İlgili Bilgiler	12
4.1.1. İşletmecilerin eğitim durumları.....	12
4.1.2. İşletmelerin ilçe merkezine uzaklığı.....	13
4.1.3. İşletmelerin yol durumu.....	14
4.1.4. İşletmelerde tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı.....	15
4.1.5. İşletmelerde keçicilik dışında başka bir faaliyetle uğraşma durumu.....	16
4.1.6. İşletmelerde çalışanların sayısı.....	17
4.1.7. İşletmelerde desteklemelerden faydalanma durumu.....	18
4.1.8. İşletmelerde teknik bilgi kaynakları.....	19
4.1.9. İşletmelerde karşılaşılan sorunlar	20
4.1.10. İşletmelerde bulunan alet ve ekipman durumları.....	21
4.1.11. İşletmelerde birliğe üyelik durumları.....	22
4.1.12. İşletmelerde çoban temin durumları.....	23
4.2. Teke Katımı, Doğum ve Oğlak Büyütme.....	24
4.2.1. İşletmelerde teke katım şekli.....	24

4.2.2. İşletmelerde aşım mevsiminde bir baş tekeye verilen keçi sayısı.....	25
4.2.3. İşletmelerde doğumların başlama zamanı.....	26
4.2.4. İşletmelerde oğlakların süttten kesim ağırlığı.....	27
4.2.5. İşletmelerde oğlakların pazarlama yaşı.....	28
4.3. Keçilerde Sağım, Besleme ve Sürü Sağlığı.....	29
4.3.1. İşletmelerde sağıma başlama zamanı.....	29
4.3.2. İşletmelerde keçi başına günlük ortalama süt verimi.....	30
4.3.3. İşletmelerde süttün değeriendirilmesi.....	31
4.3.4. İşletmelerde keçilere verilen kaba yem çeşitleri.....	32
4.3.5. İşletmelerin kaba yem temin durumları.....	33
4.3.6. İşletmelerde keçilere verilen kesif yem çeşitleri.....	34
4.3.7. İşletmelerin meradan yararlanma durumları.....	35
4.3.8. İşletmelerde keçilerin meraya çıkış şekli.....	36
4.3.9. İşletmelerde sık rastlanan hastalıklar.....	37
4.3.10. İşletmelerde hastalıkların görüldüğü mevsimler.....	38
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	40
KAYNAKLAR	42
EKLER	45

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

%	: Yüzde
kg	:Kilogram
g	: Gram
ml	: Mililitre

1. GİRİŞ

Keçi; diğer hayvanlar tarafından değerlendirilemeyen düşük kaliteli meraları, çalılık ve fundalık alanları değerlendirerek et, süt ve diğer ürünlere dönüştürebilen kanaatkâr bir hayvan türüdür. Ayrıca yatırım maliyetinin düşüklüğü, sütünün içme sütü ve dondurma yapımında özellikle tercih edilmesi gibi bazı nedenler keçi yetiştiriciliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu özellikler keçi yetiştiriciliğine olan ilgiyi giderek artırmış ve son otuz yılda dünya keçi varlığı yaklaşık iki katına çıkmış ve 2021 yılında 1.1 milyar aşmıştır (FAO, 2021).

Ülkemizde farklı bölgelere uyum sağlamış çoğunluğu kıl keçisi olmak üzere yerli keçi ırkları bulunmaktadır. Bazı davranışları koyun davranışlarına benzerlik göstermekle beraber keçiler, özgürlüğüne düşkün daha çevik ve hareketli hayvanlardır. Ayrıca otlatma davranışları bakımından da bariz farklılıkları vardır. Koyunlar yerden otlamayı tercih ederken, keçiler yüksekte otlarlar.

Keçilerde sürü oluşturabilme kabiliyeti koyun ve sığıra göre daha zayıf olduğu için merada daha geniş bir alanda otlama eğilimindedir. Keçinin günlük aktivitelerinin yaklaşık 1/3'ünü besin alımı oluşturur. Keçi koyundan daha hızlı yem almasına karşın, çok fazla hareketli ve seçici olması nedeniyle koyundan daha uzun süre otlamaktadır. Keçiler merada günde 14-15 km yol yürüyebildiklerinden, çok fazla bitki çeşidiyle karşılaşabilirler. Diğer türler tarafından tercih edilmeyen çalı formundaki bitkileri keçiler severek tüketirler. Ayrıca keçilerin sıcağa toleransı koyunlardan çok daha yüksek olup, aşırı sıcaklıkta bile otlamaya devam edebilirler. Nitekim dünyanın tropik ve subtropik bölgelerinde keçi yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılması bunun bir göstergesidir.

Hayvanların severek tükettiği yöreye uygun, adaptasyon yeteneği ve yem değeri yüksek otların çayır-meralarda çoğaltılması hayvan sahiplerinin öncelikli işi olmalıdır. İç Anadolu bölgesinde asırlardır adapte olmuş, kuraklığa dayanıklı ve yem değeri yüksek Dağ Korungası gibi yem bitkileri çayır ve meralarda yaygınlaştırılmalıdır. Keçiler çiftlik hayvanları içerisinde kaba yemleri en iyi sindirebilen hayvanlar olarak kabul edilmektedir. Bunun başlıca nedenleri; çiğneme ve geviş getirmeye daha fazla zaman ayırmaları, daha az su içmeleri, tükürük salgılarının da fazla olması ve rumende selülotik aktivitenin daha yüksek olmasıdır.

TÜİK 2022 yılı resmi verilerine göre Türkiye keçi varlığı 11.578.000. baştır. Geçmiş dönemlerde keçinin başlıca orman zararlısı olarak algılanmasına neden olan

yanlış politikalar nedeniyle keçi mevcudu 2009 yılında yaklaşık 5.1 milyon seviyelerine kadar azalmış, ancak bu yanlış anlayıştan vazgeçilmesiyle birlikte bugünkü değerine ulaşmıştır. Bununla beraber Ülkemizde küçükbaş hayvancılığa yapılan desteklemeler sığırcılığa yapılan desteklemelerle karşılaştırıldığında çok yetersiz kalmaktadır. Koyun ve keçi yetiştiriciliğinin desteklenmesi, Avrupa Birliği ülkelerine göre çok düşük düzeydedir. Avrupa Birliği'nin 1962 yılında başlattığı CAP (Ortak Tarım Politikaları) desteğinin hareket noktası, koyun ve keçi yetiştiricilerinin, kayıplarını karşılayarak buldukları yörelerde tutmaktır. Bu uygulamanın amacı, yetiştiricilerin kırsaldan kente göçünü ve onun beraberinde getirdiği sosyo-ekonomik sorunları baştan durdurmak ve küçükbaş hayvancılığın çok özel ve kıymetli ürünlerinin üretimini sürdürülebilir kılmaktır.

Son yıllarda Türkiye'nin kırmızı et ihtiyacının bir bölümü ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Bunun yerine meralardan daha etkin olarak yararlanabilen küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini teşvik edecek tedbirleri alarak kırmızı et ihtiyacını karşılama yoluna gitmek daha doğru olacaktır.

Keçiciliğin sürdürülebilirliği işletmelerin üretim maliyetlerini karşılayabilecek bir kâr marjına sahip olmaları ile mümkündür. Kârlılığı etkileyen başlıca faktörler arasında sürüde yüksek verimli keçi genotiplerinin oranının artırılması, yem masraflarının azaltılması, ölçek ekonomileri ve kamu destekleri ile ilgilidir.

Son yıllarda süt üretim amaçlı koyun ve keçi işletmelerinin kurulduğu gözlenmektedir. Kurulan bu işletmelerden yeterli mera alanına veya kaba yem üretim imkanına sahip olan, doğru üretim yöntemleri kullanarak yetiştiricilik yapanların, özellikle de sütü işleyerek pazarlayabilen işletmelerin, kârlı ve sürdürülebilir oldukları görülmüştür. Bununla birlikte yeterli otlatma alanlarına veya kaba yem üretim olanaklarına sahip olmayan, doğru yetiştiricilik uygulamaları yapmayan ve özelliklede süt pazarını oluşturamamış üreticilerin başarısız oldukları hatta büyük yatırımlar yaptıkları işletmelerini kapatmak zorunda kaldıkları gözlenmiştir.

Türkiye'de koyun ve keçi yetiştiriciliğinde süt üretiminin ön plana çıkamamasının en büyük nedeni üretilen sütün uygun fiyattan satılamaması ve istikrarlı bir pazarlama ortamının bulunmamasıdır. Özellikle ekonomik bir örgütlenmeye sahip olmadıkları için süt piyasasında da söz hakları olmayan keçi yetiştiricilerinin, süt işleme tesislerine sütü düşük fiyatlardan satmaları, yem başta olmak üzere üretim girdilerinin yüksek olması, daha çok oğlak üretim yanında sütün ek bir gelir kaynağı olarak görülmesine neden olmuştur.

Konya ili Meram ilçesi ve çevresi sahip olduğu iklim, topoğrafya ve bitki örtüsü sebebiyle keçi yetiştiriciliği açısından keçicilik faaliyetinin yapılması için uygun ortam oluşturmaktadır. Meram ilçesinin coğrafi özellikleri de dikkate alındığında keçi yetiştiriciliği işletme tipleri bakımından iyi bir örnekleme sahası oluşturduğu gözlenmiştir. Bu çalışmada ilçede farklı yetiştirme sistemlerine sahip keçicilik işletmelerinin ekonomik sürdürülebilirliklerini değerlendirmek üzere anket yöntemi ile mevcut durumları ve sorunları tespit edilmiştir. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen bilimsel verilerin gelecek araştırmalara ışık tutacağı, işletme sahiplerine daha kârlı ve başarılı bir üretim için kaynak teşkil edeceği düşünölmektedir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Türkiye’de ve diğer bazı ülkelerde keçi yetiştiriciliğinin ekonomisi ve keçi yetiştiren tarım işletmelerinin ekonomik yapılabirliğine yönelik çeşitli araştırmalar yürütülmüştür. Bu konuda yapılmış çalışmalardan ilgili olanlarına aşağıda yer verilmiştir.

Keskin ve Biçer (1997) Hatay ili Yayladağı İlçesi’nde yerli keçilerin bazı morfolojik ve fizyolojik özelliklerinin incelemiştir. Çalışmada Sungur ve Yalaz köylerindeki sürü ortalamalarını sırasıyla cidago yüksekliği için 69.14, 68.50 cm, sağrı yüksekliği için 69.50, 69.66 cm, vücut uzunluğu için 63.57, 64.83 cm, göğüs çevresi için 90.38, 90.33 cm olarak belirtmişlerdir. Yalaz ve Sungur köyü keçilerinde renk dağılımını sırası ile %57.6 ve %64.7 siyah, %24.2 ve %15.7 kahve-ger, %15.2 ve %9.8 ak-ger, %3 ve %7.8 kır, %0 ve %2 kahverengi olarak tespit etmişlerdir. Yalaz köyü keçilerinin %93.8’inin yapal, %6.2’inin çomu kulak ve Sungur köyü keçilerinin %60.8’inin yapal, %15.7’sinin çomu, %23.5’inin kamış kulak tipine sahip olduğu belirtilmiş, söz konusu köy sürüleri için sırası ile boynuzlu hayvanların oranı %69.7, %80.4 ve kabak hayvanların oranı %30.3, %19.6 olarak saptanmıştır. Yalaz köyü sürüsünde küpeli keçi bulunmazken, Sungur köyündeki keçilerin %3.9’unun küpeli olduğu görülmüştür.

Acar (2012) tarafından Isparta İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği üyesi keçicilik işletmelerinin mevcut durumu ve teknik sorunlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmada Kıl keçisinden elde edilen ürünlerin doğal şartlarda üretildiği ve organik ürünler sınıfında yer alması sağlanarak hem kıl keçisinin öneminin vurgulanacağı hem de zor şartlarda yaşayan yetiştiricilere yeni bir kazanç kapısı oluşturacağı bildirilmiştir. Araştırmacı keçicilik işletmelerinde kayıtların düzenli tutulmadığını, özellikle verim ve sağlık kayıtlarının tutulmasını sağlayıcı ve özendirici tedbirlerin alınması gerektiğini, birlik tarafından eğitici seminerler verilmesi ve bunların sıkı bir şekilde takibinin yapılması gerektiğini bildirmiştir. Araştırmada Isparta ilinde özellikle süt verimleri düşük hayvanların bulunmasının işletmelerin karlılığını azalttığına, bunun için melezleme yoluyla üretilen yüksek verimli hayvanların işletmelere dağıtılmasının küçükbaş hayvancılığın rekabet gücünü ve pazar payını artırma yönünden çok önemli ve gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır.

Günlü ve Alaşahan (2010), keçiden elde edilen et, süt, kıl, elyaf ve deri gibi ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması için tüketiciye ürünleri tanıtmaya yönelik

çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamışlar, büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde uygulanan destek ve teşviklerin keçi yetiştiriciliği için de yapılmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar uygulanan mevcut politikaların keçi varlığını özellikle kıl keçisi varlığını azaltma yönünde olduğunu bildirmişlerdir.

Keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilir ve karlı olması yetiştirici birliklerinin daha fonksiyonel olmaları ile yakından ilgilidir. Bu konuda birliklerin daha etkin olmalarını sağlayacak uygulama ve destekler gereklidir. Birlikler çağdaş örgütlenmenin fonksiyonlarını yerine getirebilir bir yapıya kavuşturulmalıdır. Özellikle birliklerin keçi ıslahı ile ilgili çalışmalara teşvik edilmesi, Tarım Bakanlığının ilgili birimleri, üniversiteler ve yetiştirici birlikleri arasında yapılacak bir organizasyon ve işbirliği dahilinde bu çalışmaların sürekliliği sağlanmalıdır (Günlü ve Alaşahan, 2010).

Kaymakçı ve Engindeniz (2010), Türkiye’de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve bu bağlamda keçinin insanların beslenmesi, tekstil endüstrisi ve istihdamda olduğu kadar, iç ve dış ticarete de önemli bir payının olduğu vurgulamışlardır. Küçükbaş hayvansal ürünlerinde özellikle AB’nin önemli açıkları olduğunu ve bu açığı en rasyonel bir şekilde Türkiye’den karşılayabileceklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, teknik sorunlar yanında uygulanan ekonomik politikaların, koyun sayısında olduğu gibi keçi sayısında da önemli azalmalara neden olduğu bildirilmiştir. Araştırmacılar Ankara keçisinin nerdeyse yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun, nüfus artışına karşılık, süt ve et gibi besin üretiminde gerilemeleri ortaya çıkardığı ve istihdamda olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Keçi yetiştiriciliğinde geliri artırma ve buna bağlı olarak özellikle kıl keçisinin ormana yaptığı ileri sürülen zararları azaltmak için teknik açıdan yapılması gereken ilk iş, ıslahın örgütlenmesidir. Ancak, ıslahın örgütlenmesi çalışmalarından olumlu sonuçların alınması, kısa, orta ve uzun dönemde uygulanması gerekli üretim ve pazarlama politikalarına bağlıdır. Kısa dönemde yapılacak ilk iş, AB standartlarına uygun olarak bu üretim kolunun doğrudan ve dolaylı desteklenmesi olmalıdır (Kaymakçı ve Engindeniz, 2010).

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü ağıllarında yetiştirilen Saanen keçilerinden laktasyon boyunca elde edilen sütlerin kuru madde, yağ, protein, laktoz oranı ile asitlik ve özgül ağırlık parametreleri incelemeye alınmış olup, Saanen keçisi sütü örneklerinin kimyasal kompozisyon bakımından inek sütü kadar değerli olduğu ve ağırlıklı olarak gıda kodeksindeki değerlere uyduğu görülmüştür (Kesenkaş ve ark., 2010).

Araştırmalar keçinin, biyolojik olarak sığır ve koyundan oldukça farklı olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla keçi yetiştiriciliği hayvan yetiştiriciliği içerisinde önemli bir alternatiftir. Ayrıca yerel pazarlara hitap eden keçi sütü ürünlerinin varlığı avantaj olarak kullanılabilir. Özellikle organik ve sağlık anlamındaki olumlu sloganlarla birleştirildiğinde yaygın pazarlara sunulabilme potansiyeli yüksektir. Nitekim bu sloganlar ile keçi ürünleri birçok gelişmiş ülkede yaygın pazarlarda kendine yer edinmeye başlamıştır (Kesenkaş ve ark., 2010).

Kır (2010), tarafından gerçekleştirilen çalışmada Konya İli Karapınar ilçesinde küçükbaş hayvancılık yapan işletmelerde çalışan kadın üreticilerin bilgiye ulaşım düzeylerinin ve yayım yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma alanı olarak Karapınar ilçesinde küçükbaş yetiştiriciliği yapan kadın üreticilerin yaşadığı bölgeler seçilmiş ve anket yöntemi ile veriler saptanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre incelenen kadın üreticilerin toplam nüfusun %51.532'ünü oluşturduğu, İşletmelerdeki okuryazarlık oranının %97.84 olmakla birlikte bu bölgedeki eğitim yayım faaliyetlerinin etkinliğinin iyi düzeyde olduğu ancak küçükbaş hayvansal üretimle ilgili eğitim ve yayım faaliyetlerinde eksiklik olduğu belirtilmiştir.

Karagöl (2010), Şanlıurfa bölgesine mevsimsel göç eden keçi yetiştiricilerinin sorunları ve bu göçün orman alanlarına etkilerini konu alan çalışmasında keçi yetiştiricileri ile orman ilişkisini, göçebeler açısından değerlendirmiştir. Göçer keçi yetiştiricilerinin genel kanaati, keçinin ormana zarar vermediği şeklinde olduğu ancak, gençleştirme alanlarında keçi bulunduğu anda ağaçların uç sürgünlerini her zaman yeme riski bulunduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle keçi otlatmaları yetişmiş orman ağaçlarının bulunduğu alanlarda yapılması gerektiği, göçerlerin de ifade ettiği gibi yetişmiş orman alanlarında keçi otlatılması yerdeki örtü bitkileri ve çalıları keçinin yemesine bağlı olarak yangın riskini de azaltacağı bildirilmiş, gençleştirme alanlarını korumaya yönelik önlemler alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Kıl keçilerinin ormana olan baskılarını azaltmak üzere birim keçiden sağlanan verimleri artırmaya yönelik ıslah çalışmalarına ağırlık verilmesinin sorunun çözümünde daha kalıcı bir etkiye sahip olacağı aşikardır (Karagöl 2016).

Semerci ve Çelik (2016) tarafından Türkiye'de küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin genel durumunun değerlendirildiği çalışmada; Koyun ve keçi yetiştiriciliğinin genel yapısı incelenmiş, 1994-2013 yılları arasında sektörde meydana gelen değişim araştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda küçükbaş hayvancılık sektöründe 1994-2009 yılları arasında hayvan varlığı bakımından önemli düzeyde

azalma olduğu tespit edilmiştir. Belirtilen dönemde küçükbaş hayvan varlığı %40'lık düşüşle 27 milyon baş seviyesine kadar gerilemiştir. Bu gerilemenin doğal sonucu olarak da küçükbaş et üretimi 85.000 ton, süt üretimi de 920.000 ton düzeyine kadar inmiştir. 2009 yılından itibaren özellikle tarımsal destekleme sistemi içinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine sağlanan olanaklar, ıslah çalışmaları ve örgütlenmeye önem verilmesi sonucunda sektör 2013 yılı sonunda ancak 1994 yılındaki düzeyine tekrar gelebilmiştir. 1994-2013 yılları arasında ülkenin küçükbaş hayvancılık sektörüne yönelik et ve süt başta olmak üzere diğer hayvansal ürün talepleri sektör tarafından karşılanamamıştır. Bununla birlikte, koyun ve keçi varlığında 2009-2013 yılları arasında sağlanan artışa rağmen, son yirmi yıllık dönemde koyun ve keçiden elde edilen et ve süt verimlerinde önemli değişiklik gözlenmemiştir.

Keskin ve ark., (2017), Kıl keçisi yetiştiriciliğinin organik üretim bakımından uygunluğu konulu çalışmalarında Kıl keçisinin yetiştirildiği bölge itibariyle çevre koşullarına adaptasyon sağlayabilecek en uygun keçi ırkı olduğunu belirtmişlerdir.

Kıl keçisi ülkemizin birçok bölgesinde uzun yıllardan beri yetiştirilmekte olup yüksek adaptasyon kabiliyetine sahip ve hastalıklara karşı dayanıklılık göstermektedir. Bu nedenle ülkemizde Kıl keçi yetiştiriciliği geleneksel olarak önemli bir geçim kaynağı olmaya devam etmektedir. Özellikle yörükler tarafından göçer tarzda yapılan yetiştiricilik organik hayvancılıkla büyük oranda benzerlik arz etmektedir (Keskin ve ark., 2017).

Savran ve ark.,(2017) süt keçisi yetiştiriciliğinin teknik ve ekonomik analizini konu alan bir çalışmada; İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinde işletmelerin %35.47'sinin keçi yetiştiriciliği konusunda yeni yatırım yapmayı planladıkları, bölgede keçi sütü ve ürünleri üretiminin geliştirilebilmesi için öncelikle keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerde yerli ırkların ıslah edilmeleri ve ayrıca bölge için ekonomik sürü büyüklüğü belirlenerek işletmelerin verimli ve rasyonel çalışmalarının sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak işletmelerin etkin çalışabilmesi için meraya dayalı beslemeye devam etmekle birlikte, gerekli kaba ve kesif yemini kendi üretebilir hale gelmeleri yanında, hayvanlarda sağlık koruma önlemlerinin zamanında alınabilmesi açısından üreticilerin bilgilendirilmesi gerektiği, sütün üreticilerden toplanmasında ve ulaştırılmasında soğuk zincirden yararlanılmanın zorunlu olduğunu bildirmişlerdir. Keçi yetiştiriciliğinde üretimi artırmak için, fiyat yolu ile desteklemelerin sürdürülmesiyle birlikte, orta ve uzun dönemde yapısal değişimlere de gerek olduğu, bu amaca yönelik olarak; küçük ve dağınık işletmelerin büyümesi ve birleştirilmesi, bu işletmelerin süt ve

et tipi yetiştiricilik şeklinde uzmanlaşmış işletmeler durumuna dönüştürülmesi, anılan işletmelerin girdilerinin sağlanması ve işlenmesinde kooperatifler şeklinde örgütlenerek üreticilerin aynı zamanda işleyici de olmaya özendirilmeleri önerilmiş ve nitekim üreticilerin %10.68'i birlik faaliyetlerini yeterli bulmadığını belirtmişlerdir.

Antalya'da yapılan bir diğer çalışmada araştırmacılar küçükbaş hayvancılığın sürdürülebilirliğini yem maliyetlerini azaltarak etkin mera kullanımına bağlı olarak gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Antalya ili için incelenen işletmelerde, en büyük masraf kalemini yem masrafları oluşturmaktadır. Mera ve otlak alanlarının orman bakanlığı tarafından otlamaya kapatılması üreticilerin daha fazla yem kullanmaları ihtiyacını doğurmaktadır. Keçi yetiştiriciliği Antalya'da yaylacılık tarzında üretim şeklinde ve genellikle göçer olarak uygulanmaktadır. Küçükbaş hayvancılık yetiştiriciliğinin gelecek nesillere taşınması yaylacılık kültürünün devam ettirilmesine bağlıdır. Ancak mera ve orman kısıtlılığı yetiştiricilerin karşılaştığı önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Otlatmanın ormana verdiği zararı en aza indirgeyecek şekilde ve keçi ile koyun yetiştiricilerinin de zararını azaltacak politikaların geliştirilmesi gereklidir. Bu sorunun önüne geçilebilmesi için getirilen önerilerden bir tanesi de "gençleştirme alanları ile erozyon baskısının görüldüğü alanlar dışında kalan, ağaçları olgunlaşmış ormanların geç ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde denetimli olarak otlamaya" açılmasıdır (Özalp ve Sayın, 2018).

Savaş ve ark., (2019), Iğdır ilinde göçer hayvancılığın mevcut yapısını araştırmayı ve karşılaşılan problemleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla basit tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen ve Iğdır ili Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği'ne üye 174 üretici ile anket yapmışlardır. Anket verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanmışlardır. Göçerlerin mera ve yaylalarda su, eğitim, sağlık ve yetiştirdikleri hayvanların değerlendirmesi konularında problemlerinin olduğunu saptamışlardır. Iğdır ili göçerlerinin otlama alanlarını kanuna uygun olarak kullandıklarını fakat hayvanlarını çobanlara vermelerinin aşırı otlamaya neden olabileceğine değinmişlerdir. Göçerlerin mera ve yaylalarda kiralama, otlama, ulaşım gibi sorunlarının değerlendirilerek çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmuşlardır.

Ergin (2022), Çeşme yarımadasındaki kıl keçisi işletmelerinde sürdürülebilirliği incelediği çalışmasında; sosyal hayatı olumsuz etkileyen işgücü ihtiyacı, kısıtlı düzeyde kullanılsa da yüksek yem fiyatları, otlama alanı yetersizlikleri, nitelikli çoban yokluğu ve barınak şartlarının yetersizliği gibi somut sorunlar tespit etmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen keçi yetiştiriciliğinin bölgede uzun yıllardan beri geleneksel olarak devam

ettirildiği ve keçi ürünlerine talebin olduğu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak çalışmada yeterli otlama alanlarına sahip işletmelerde yem harcamalarının yok denecek kadar azaldığı, yetiştiriciliğin iklim ve mevsim koşullarından yüksek düzeyde etkilense de karlı bir uğraşı alanı olduğu belirtilmiş ve sürdürülebilirlik bakımından fonksiyonel kamu desteklerinin önemine vurgu yapılmıştır.

Son yıllarda orman içi ve kenarı otlatma alanlarının giderek daralması keçi yetiştiricilerini entansif yetiştiriciliğe geçişe zorlamaya başlamış ve buna bağlı olarak gerek saf yetiştirme ve gerekse melezleme ile sütçü keçi genotiplerinin yetiştiriciliğine ağırlık verilmeye başlanmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Konya ili Türkiye'nin tarım sektöründe gerek sahip olduğu tarım alanları, gerekse barındırdığı hayvan sayısı ile önemli bir yere sahiptir. Konya 38.257 km²'lik yüz ölçümü ile Türkiye'nin en büyük ili olma özelliği yanında coğrafi özellikleri bakımından da her türlü hayvansal ürün üretimi için uygun ortam oluşturmaktadır.

Araştırmanın ana materyalini Konya İli Meram ilçesinde keçicilik faaliyetinde bulunan işletmelerden anket yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmuştur. Anket uygulamaları bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu Ek 1'de verilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan ön çalışmada, örnek ilçe seçilirken, doğal faktörler, tarım tekniği ve küçükbaş hayvancılık bakımından Konya ilini temsil edebilecek Meram ilçesi gayeli olarak belirlenmiştir. Bu ilçedeki, keçicilik ile uğraşan tarım işletmeleri araştırmanın popülasyonunu oluşturmuştur.

Örnek hacmi belirlenirken Tabakalı Tesadüfi Örnekleme Yöntemine göre işletme sayısı aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (Yamane, 1967).

$$n = \frac{\sum (Nh * Sh)^2}{N^2 * D^2 + \sum (Nh * Sh^2)} \quad D^2 = d^2 / z^2$$

Formülde;

N: Popülasyondaki işletme sayısını,

Nh: h'inci tabakadaki işletme sayısını,

Sh²: h'inci tabakanın varyansını,

n: Örnek sayısı,

d: Popülasyon ortalamasından izin verilen hata payıdır.

Z: Hata oranına göre standart normal dağılım tablosundaki z değerini ifade etmektedir.

Araştırmaya konu olan Meram İlçesinde toplam 995 adet aktif keçicilik işletmesi bulunmaktadır. Damızlık birliğine üye olmak için asgari 25 keçi gerektiği için daha az sayıda hayvana sahip işletmeler popülasyona dahil edilmemiştir. Örnekleme sonucunda 100 adet işletme ile anket yapılması uygun bulunmuş olup, farklı büyüklükteki işletmelerden örneğe dahil edilecek işletme sayıları Çizelge 3.1'de verilmiştir. Örneğe çıkacak işletmeler tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3. 1. İşletme genişlik gruplarına göre örnek işletmelerin sayısı (adet)

İşletme Kapasitesi Baş Hayvan Sayısı	Araştırma Bölgesindeki İşletme Sayısı	Araştırmada Kullanılan İşletme Sayısı
≤50	105	10
51-150	449	45
151-300	296	30
≥301	145	15
Toplam	995	100 (Populasyonun ~ %10)

Araştırmada örneğe giren her bir hayvancılık işletmesi için bir anket, karşılıklı görüşme yoluyla amaca uygun olarak işletme sahiplerine sorulan sorulara karşılık olarak alınan yanıtlarla doldurulmuştur. Anket sorularında tekrarlı kontrollü sorulara yer verilerek üretici beyanlarının doğruluğu sağlanmaya çalışılmış ve bir üretim dönemine ait faaliyet sonuçlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ankette mevcut olduğu halde, yetiştiriciler tarafından cevaplandırılmayan veya yeterli sayıda doğru cevap alınamayan sorulara ilişkin veriler analiz sırasında değerlendirilmeye alınmamıştır.

Anketin değerlendirilmesinde sürekli varyasyon gösteren özelliklerin değerlendirilmesinde varyans analizi uygulanmıştır. Evet-hayır veya birkaç seçeneqli cevabı olan, kesikli varyasyon gösteren özelliklere ise khi kare testi uygulanmıştır (Düzgüneş ve ark. 1983).

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS, MINITAB ve MSTAT C istatistik paket programlarından yararlanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin alt dalı olan keçi yetiştiriciliği tarıma elverişsiz alanlarda yapılabilme özelliği bakımından hem ekonomi hem insan beslenmesi için önemlidir. Kıl keçisi, zor iklim koşullarına dayanıklı olup verimsiz meralarda ve ormanlık dağ köylerinde yetişebilen önemli bir ırktır. Yetiştiricilik için oldukça uygun şartlara sahip olan Meram ilçesinde, keçicilik kırsal alanda yaşayan üreticiler tarafından yaygın olarak yürütülen bir faaliyettir.

Bu çalışmada Meram ilçesinde kıl keçisi yetiştiricilik faaliyetlerini sürdüren keçicilik işletmelerinin mevcut durumları, yapısal özellikleri, sorunları ve ekonomik sürdürülebilirliklerini incelemek üzere uygulanan anket verileri değerlendirilmiştir.

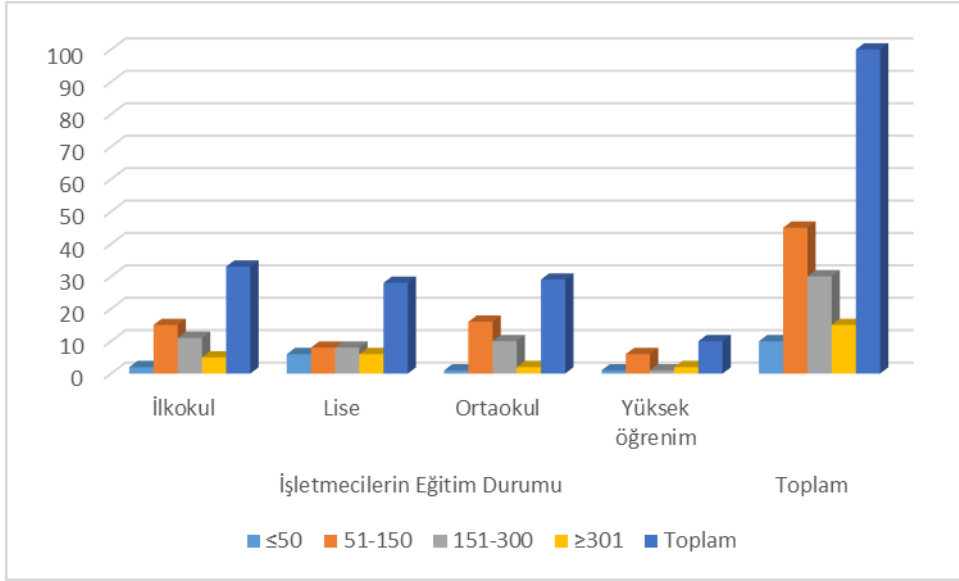
4.1. İşletme ile İlgili Genel Bilgiler

4.1.1. İşletmecilerin eğitim durumları

Araştırmaya konu olan işletmelerde, işletmecilerin eğitim durumları incelendiğinde ilkokul mezunlarının çoğunlukta olduğu, bunu ortaokul ve lise mezunlarının takip ettiği görülmektedir (Çizelge 4.1; Şekil 4.1). İşletmecilerin eğitim durumlarının sürü kapasitesine etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.1. İşletmecilerin eğitim durumları

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmecilerin Eğitim Durumları				Toplam
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksek Öğrenim	
≤50	2	1	6	1	10
51-150	15	16	8	6	45
151-300	11	10	8	1	30
≥301	5	2	6	2	15
Toplam	33	29	28	10	100

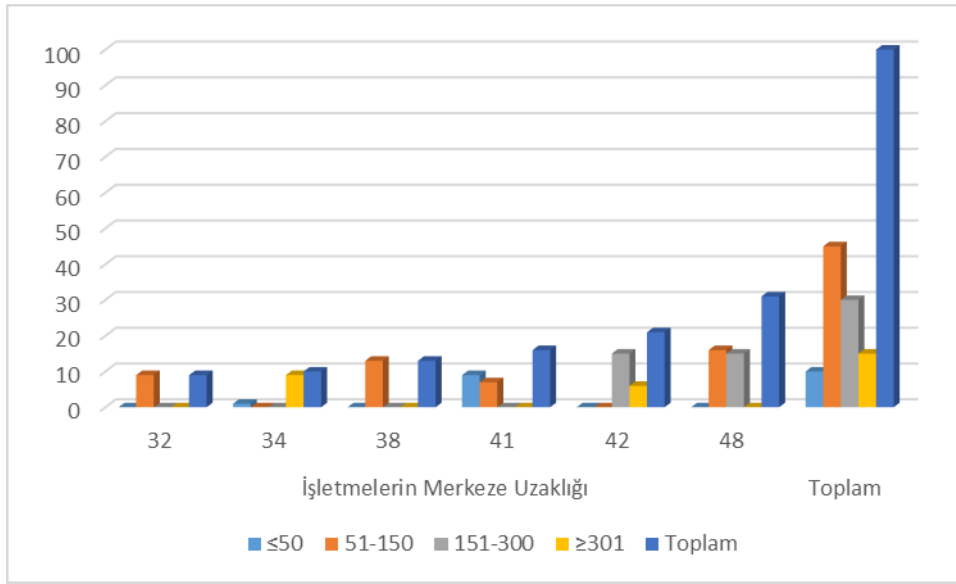
Şekil 4.1. İşletmecilerin eğitim durumları

4.1.2. İşletmelerin ilçe merkezine uzaklığı

Genellikle kıl keçisi yetiştiriciliği yerleşim yerlerinden uzak dağlık ve yüksek kesimlerde yapılmaktadır. İşletmelerin ilçe merkezine uzaklığı Çizelge 4.2 'de, dağılım grafikleri ise Şekil 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. İşletmelerin ilçe merkezine uzaklığı

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Merkeze Uzaklığı (km)						Toplam
	32	34	38	41	42	48	
≤50	0	1	0	9	0	0	10
51-150	9	0	13	7	0	16	45
151-300	0	0	0	0	15	15	30
≥301	0	9	0	0	6	0	15
Toplam	9	10	13	16	21	31	100

Şekil 4.2. İşletmelerin ilçe merkezine uzaklığı

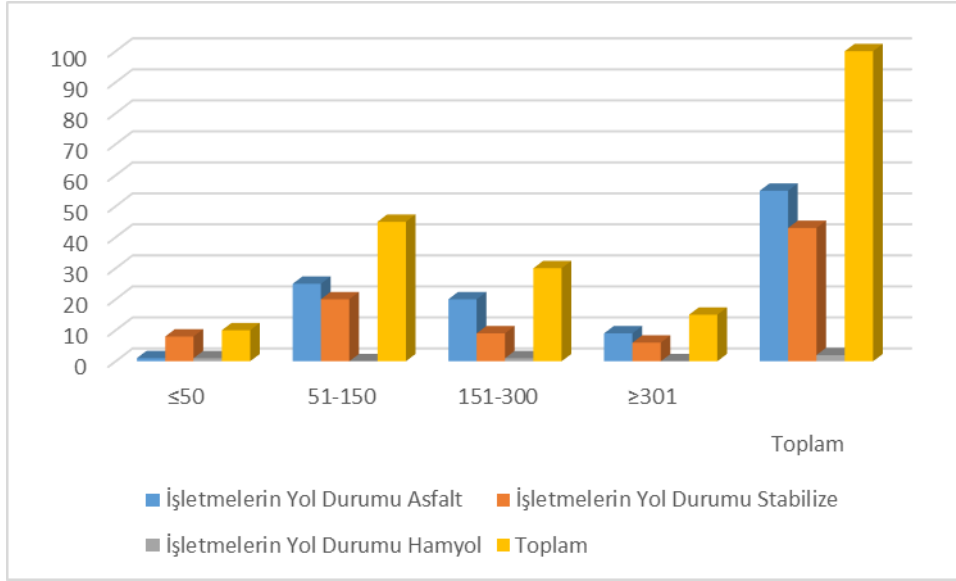
İşletmelerin merkeze uzaklığının sürü kapasitesine etkisi önemlidir ($P<0.05$). İşletmelerin merkeze uzaklığı arttıkça işletme kapasitelerinin arttığı görülmektedir.

4.1.3. İşletmelerin yol durumu

Anket yapılan işletmelerin yol durumu Çizelge 4.3'te, dağılım grafikleri ise Şekil 4.3'te verilmiştir. İşletmelerin yol durumunun sürü kapasitesine etkisi önemlidir ($P<0.05$). Buna göre ulaşım imkânının iyi olması işletmelerin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılamada önemli rol oynamıştır.

Çizelge 4.3. İşletmelerin yol durumu

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Yol Durumu			Toplam
	Asfalt	Stabilize	Hamyol	
≤50	1	8	1	10
51-150	25	20	0	45
151-300	20	9	1	30
≥301	9	6	0	15
Toplam	55	43	2	100

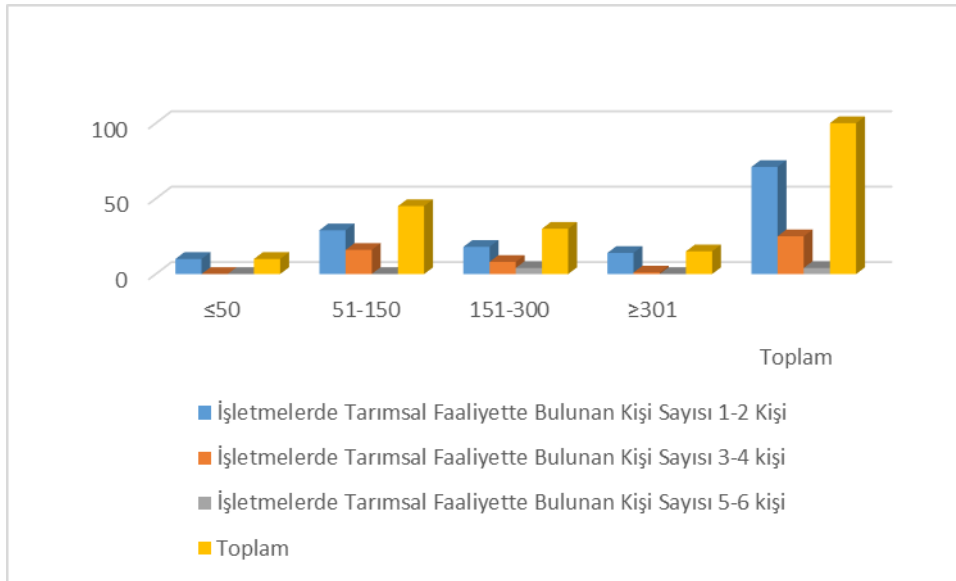
Şekil 4.3. İşletmelerin yol durumu

4.1.4. İşletmelerde tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı

Tarım sektörü ülkelerin sosyo-ekonomik yapısı doğrultusunda önemini her koşulda korumaktadır. Türkiye’de tarımsal faaliyetler kapsamında %25’lik paya sahip olan hayvancılık sektörü gelişmiş ülkelerde %40 oranındadır. Hayvancılık sektörünün önemli alt dallarından birini küçükbaş hayvan yetiştiriciliği oluşturmaktadır (Semerci ve Çelik, 2016). Araştırmada işletmelerde tarımsal faaliyetlerde bulunan kişi sayısı Çizelge 4.4.’te, dağılım grafikleri ise Şekil 4.4’te verilmiştir. Tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısının sürü kapasitesine etkisi önemlidir ($P < 0.05$).

Çizelge 4.4. İşletmelerde tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde Tarımsal Faaliyette Bulunan Kişi Sayısı			Toplam
	1-2 Kişi	3-4 Kişi	5-6 Kişi	
≤50	10	0	0	10
51-150	29	16	0	45
151-300	18	8	4	30
≥301	14	1	0	15
Toplam	71	25	4	100

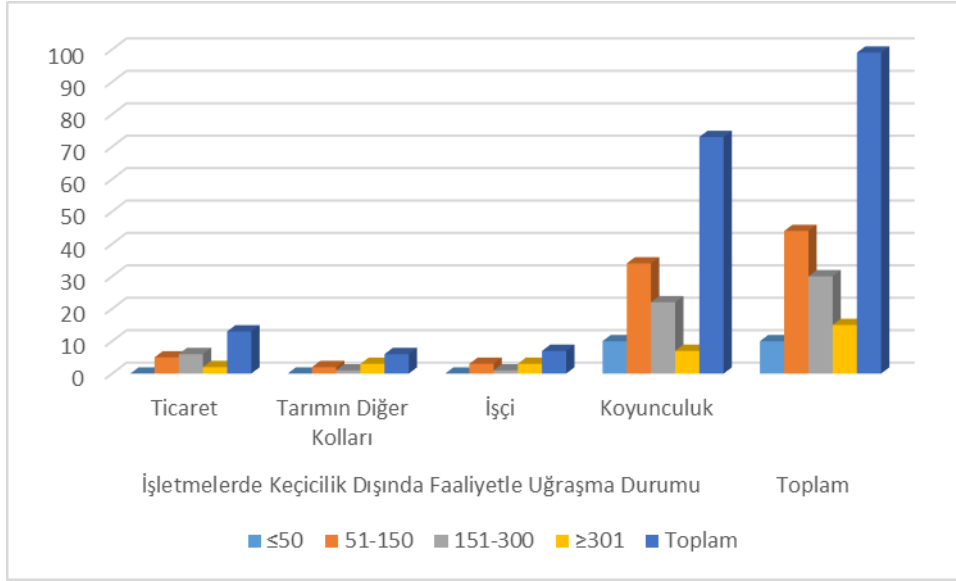
Şekil 4.4. İşletmelerde tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı

4.1.5. İşletmecilerin keçicilik dışında başka bir faaliyetle uğraşma durumları

Çizelge 4.5.'te ankete katılan işletmecilerin keçicilik dışında başka bir faaliyetle uğraşma durumları, Şekil 4.5' te ise dağılım grafikleri verilmiştir. Buna göre incelenen işletmelerde sürü sahiplerinin yarıdan fazlasının koyunculukla uğraştıkları görülmekte olup, bunu farklı alanlarda ticaretle uğraşanlar, işçilik ve bitkisel üretim ile uğraşanlar izlemektedir. İşletmecilerin farklı alanlarda faaliyette bulunmalarının sürü kapasitesi bakımından etkisi önemsizdir ($P > 0.05$).

Çizelge 4.5. İşletmelerde keçicilik dışında faaliyetle uğraşma durumu

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde Keçicilik Dışında Faaliyetle Uğraşma Durumu				Toplam
	Ticaret	Tarımın Diğer Kolları	İşçi	Koyunculuk	
≤50	0	0	0	10	10
51-150	5	2	3	35	45
151-300	6	1	1	22	30
≥301	2	3	3	7	15
Toplam	13	6	7	73	100

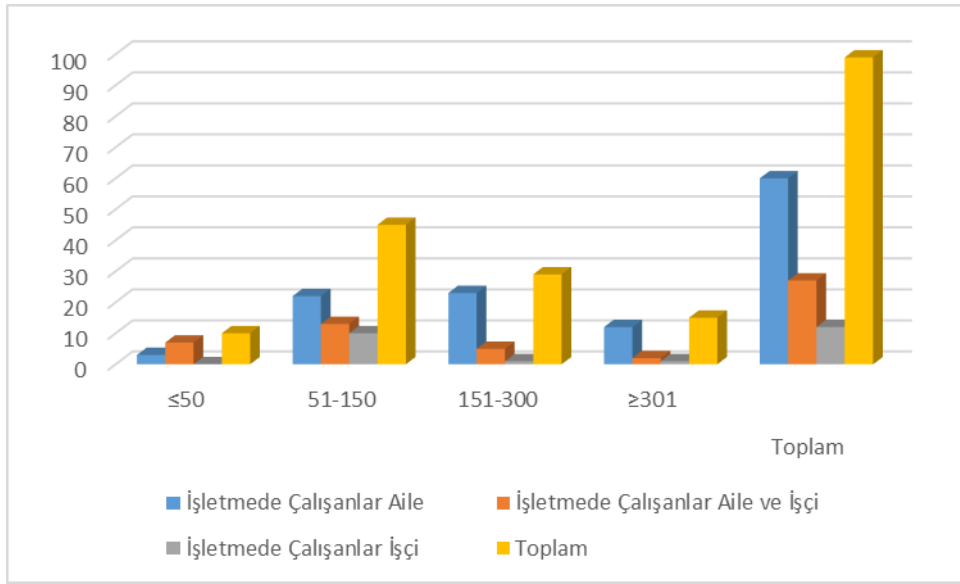
Şekil 4.5. İşletmelerde keçicilik dışında faaliyetle uğraşma durumu

4.1.6. İşletmelerde çalışan kişi sayıları

Araştırmada incelenen işletmelerde çalışan kişi sayıları Çizelge 4.6 ve Şekil 4.6'da verilmiş olup, keçi yetiştiriciliğinin genel olarak aile işletmeciliği şeklinde yapıldığı belirlenmiştir. Yetiştiricilikte aile işgücü varlığının önemi büyüktür. İşletmelerde çalışanların sayısının sürü kapasitesine etkisi önemlidir ($P < 0.05$).

Çizelge 4.6. İşletmelerde çalışan kişi sayısı

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde Çalışanlar			Toplam
	Aile	Aile ve İşçi	İşçi	
≤50	3	7	0	10
51-150	22	13	10	45
151-300	23	5	2	30
≥301	12	2	1	15
Toplam	60	27	13	100

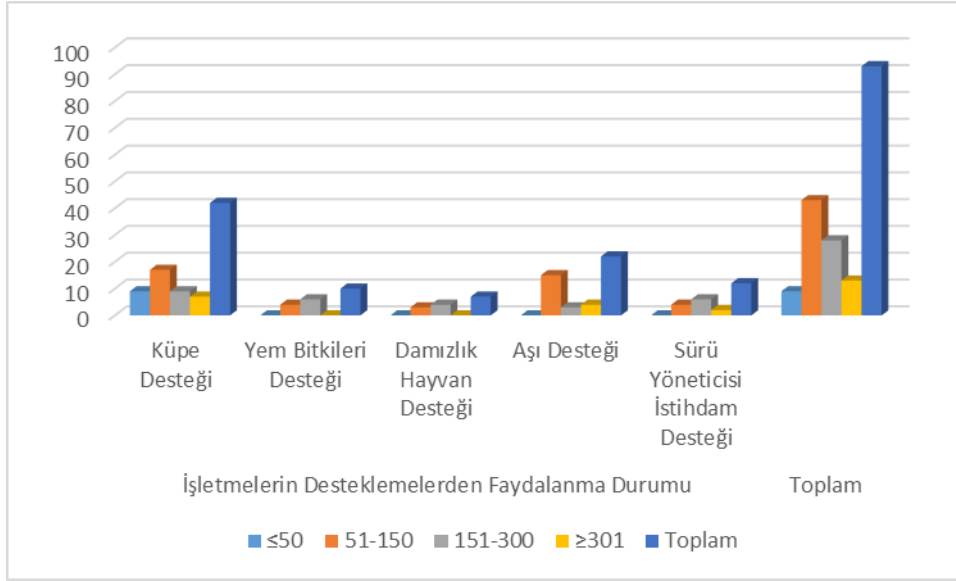
Şekil 4.6. İşletmelerde çalışan kişi sayıları

4.1.7. İşletmelerin desteklemelerden faydalanma durumu

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülen hayvancılık desteklemelerinden anaç koyun-keçi desteklemeleri damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliğine ve hayvan kayıt sistemlerine üye olan işletmecilere verilmektedir. Çizelge 4.7 ve Şekil 4.7 incelendiğinde üreticilerin kıl keçisi ile ilgili desteklemelerden faydalandığı görülmektedir. Desteklemelerden yararlanan üreticiler ilgili desteklerin yetersiz olduğunu bildirmişlerdir. Desteklemelerden faydalanma durumunun sürü kapasitesine etkisi önemlidir ($P < 0.05$).

Çizelge 4.7. İşletmelerin desteklemelerden faydalanma durumu

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Desteklemelerden Faydalanma Durumu					Toplam
	Küpe Desteği	Yem Bitkileri Desteği	Damızlık Hayvan Desteği	Aşı Desteği	Sürü Yöneticisi İstihdam Desteği	
≤50	10	0	0	0	0	10
51-150	17	4	3	15	6	45
151-300	9	6	4	5	6	30
≥301	7	2	0	4	2	15
Toplam	43	12	7	24	14	100

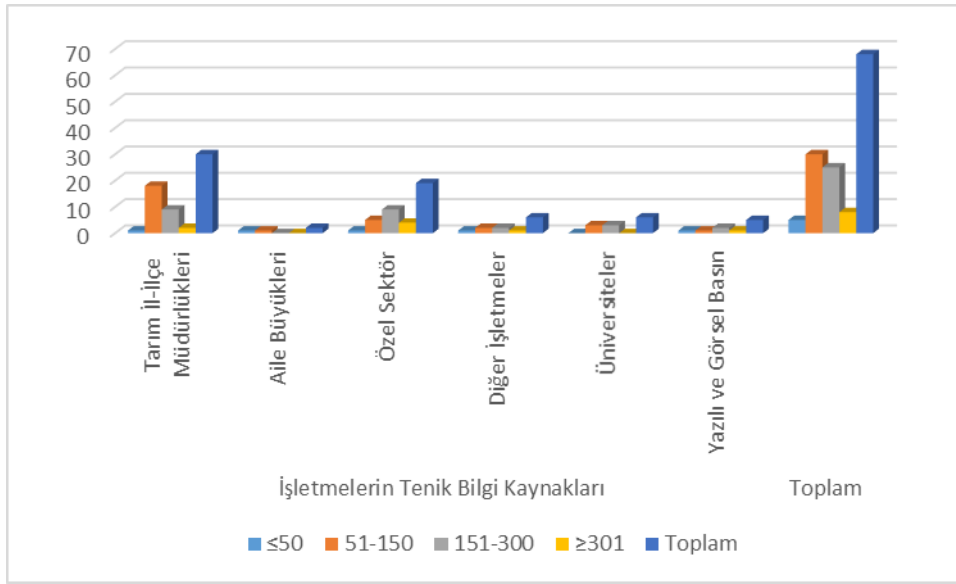
Şekil 4.7. İşletmelerin desteklemelerden faydalanma durumu

4.1.8. İşletmelerin teknik bilgi kaynakları

Araştırmada incelenen işletmelerin teknik bilgiye erişim durumları Çizelge 4.8’de, dağılım grafikleri ise Şekil 4.8’de verilmiştir. İşletmelerin en çok kamuya bağlı görev yapan veteriner hekim ve ziraat mühendislerinden teknik bilgi aldığı bunları özel sektörden bilgi alan işletmelerin takip ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4.8. İşletmelerin teknik bilgi kaynakları

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Teknik Bilgi Kaynakları						Toplam
	Tarım İl-İlçe Müdürlükleri	Aile Büyükleri	Özel Sektör	Diğer İşletmeler	Üniversiteler	Yazılı ve Görsel Basın	
≤50	5	1	1	1	0	2	10
51-150	18	5	5	2	6	9	45
151-300	9	1	9	2	5	4	30
≥301	6	0	4	1	3	1	15
Toplam	38	7	19	6	14	16	100

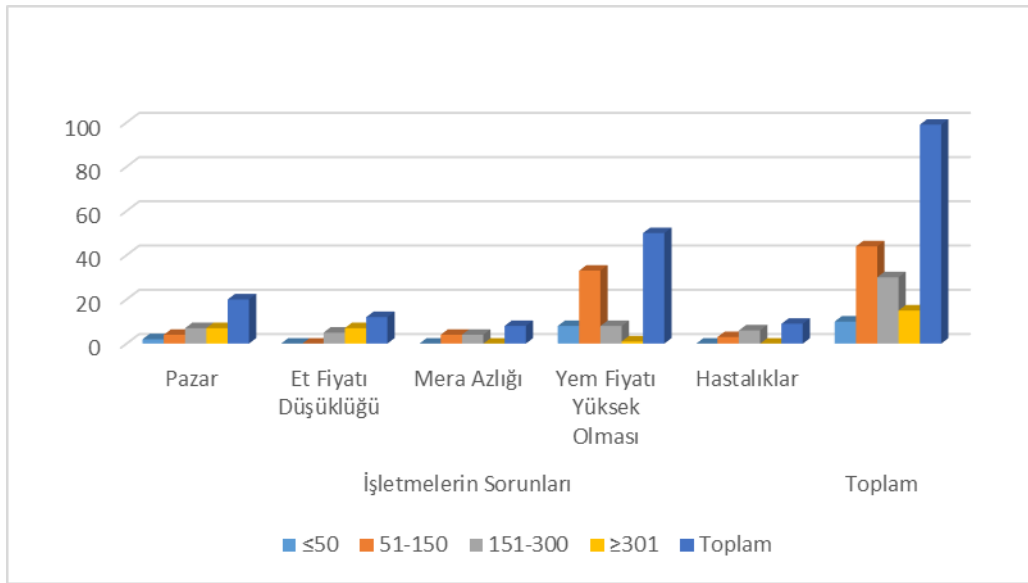
Şekil 4.8. İşletmelerin teknik bilgi kaynakları

4.1.9. İşletmede karşılaşılan sorunlar

Keçicilikle uğraşan işletmelerde farklı nedenlere bağlı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kırsaldan kente göçün artmasıyla genç nüfusun azalması, mera alanlarının yetersizliği, pazarlama koşullarının istenilen düzeyde olmaması, tüketici taleplerinde yaşanan farklılıklar, yem başta olmak üzere girdi unsurlarının maliyetindeki artışlar ve işletmelerde karşılaşılan hastalıklar başlıca nedenler arasında gösterilebilir (Kaymakçı ve Engindeniz 2010). İncelenen işletmelerde karşılaşılan sorunlar Çizelge 4.9’da, dağılım grafikleri ise Şekil 4.9’da verilmiştir. Buna göre işletmelerin büyük bir çoğunluğunda yem fiyatlarının yüksek olması önemli bir sorun olarak gözlemlenmiştir. İşletmelerde karşılaşılan sorunlara sürü kapasitesinin etkisi önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çizelge 4.9. İşletmelerde karşılaşılan sorunlar

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde Karşılaşılan Sorunlar					Toplam
	Pazar	Et Fiyatı Düşüklüğü	Mera Azlığı	Yem Fiyatının Yüksek Olması	Hastalıklar	
≤50	2	0	0	8	0	10
51-150	4	0	4	34	3	45
151-300	7	5	4	8	6	30
≥301	7	7	0	1	0	15
Toplam	20	12	8	51	9	100

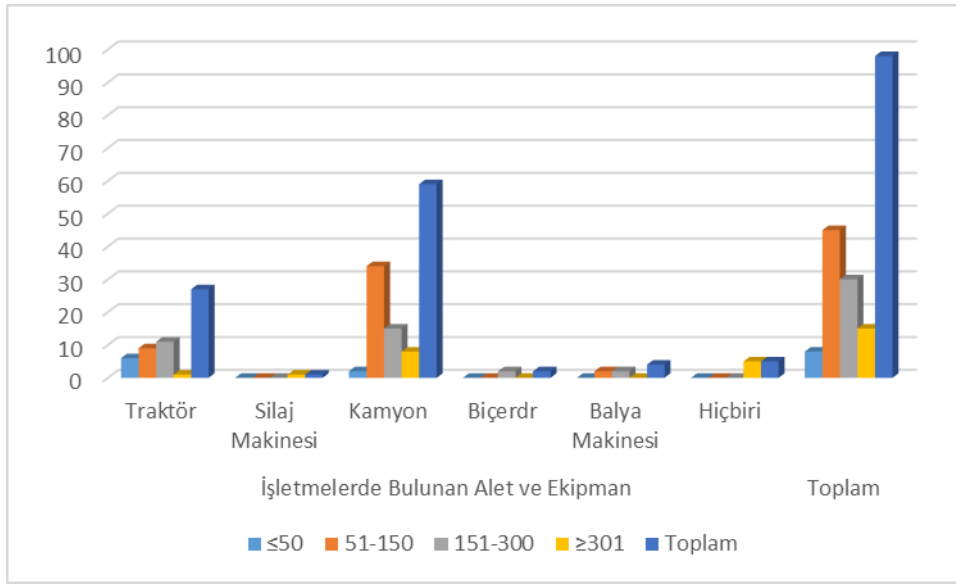
Şekil 4.9. İşletmelerde karşılaşılan sorunlar

4.1.10. İşletmelerde bulunan alet ve ekipman durumları

İç Anadolu coğrafyası yağış verileri ve topoğrafya özellikleri itibariyle keçi yetiştiriciliğine elverişlidir. Çayır ve meralarda ot veriminin düşük olduğu toplam yağış miktarı ve yağış rejiminin yetersiz olduğu yaz aylarının kurak geçtiği iklimlerde keçi yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Bu nedenle incelenen işletmelerde Çizelge 4.10 ve Şekil 4.10'da da görüldüğü gibi hayvanların meralardan en üst düzeyde istifade edebilmeleri için bölgeler arası taşınmasını kolaylaştırmak amacıyla en fazla sahip olunan alet ve ekipman kamyon ve traktördür. İşletmelerin alet ve ekipman varlığına sürü kapasitesinin etkisi önemlidir ($P < 0.05$).

Çizelge 4.10. İşletmelerde bulunan alet ve ekipman

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Alet ve Ekipmanı						Toplam
	Traktör	Silaj Makinesi	Kamyon	Biçerdöver	Balya Makinesi	Hiçbiri	
≤50	6	0	2	0	2	0	10
51-150	9	2	34	0	0	0	45
151-300	11	0	15	2	2	0	30
≥301	1	1	8	0	0	5	15
Toplam	27	3	59	2	4	5	100

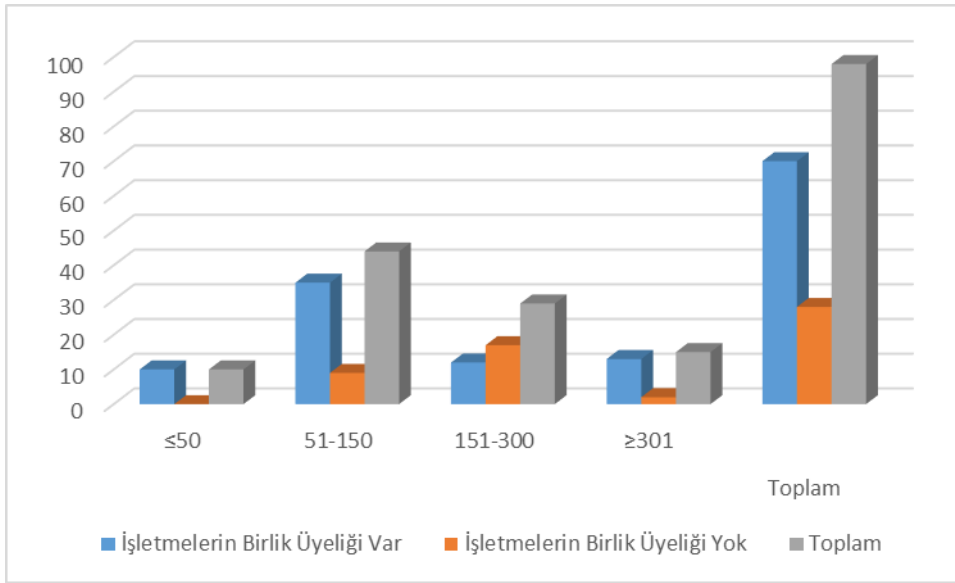
Şekil.4.10. İşletmelerde bulunan alet ve ekipman

4.1.11. İşletmelerin birliğe üyelik durumları

Çizelge 4.11 ve Şekil 4.11’de incelenen işletmelerin büyük bir çoğunluğunun koyun keçi yetiştiricileri damızlık birliğine üye oldukları görülmektedir. Keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilir ve karlı olması yetiştirici birliklerinin daha fonksiyonel olmaları ile yakından ilgilidir. Bu konuda birliklerin daha etkin olmalarını sağlayacak uygulamalar ve destekler gereklidir. Birlikler çağdaş örgütlenmenin fonksiyonlarını yerine getirebilir bir yapıya kavuşturmalıdır (Günlü ve Alaşahan 2010). Keçi yetiştiricilerinin birliğe üyelik durumları sürü kapasitesine göre değişim göstermiştir ($P < 0.05$). Hayvan varlığı 50-300 baş arası olan işletmelerde birliğe üye olmayanların oranı daha yüksek bulunmuştur.

Çizelge 4.11. İncelenen işletmelerin birliğe üyelik durumu

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerin Birliğe Üyeliği		Toplam
	Var	Yok	
≤50	10	0	10
51-150	36	9	45
151-300	12	18	30
≥301	13	2	15
Toplam	71	29	100

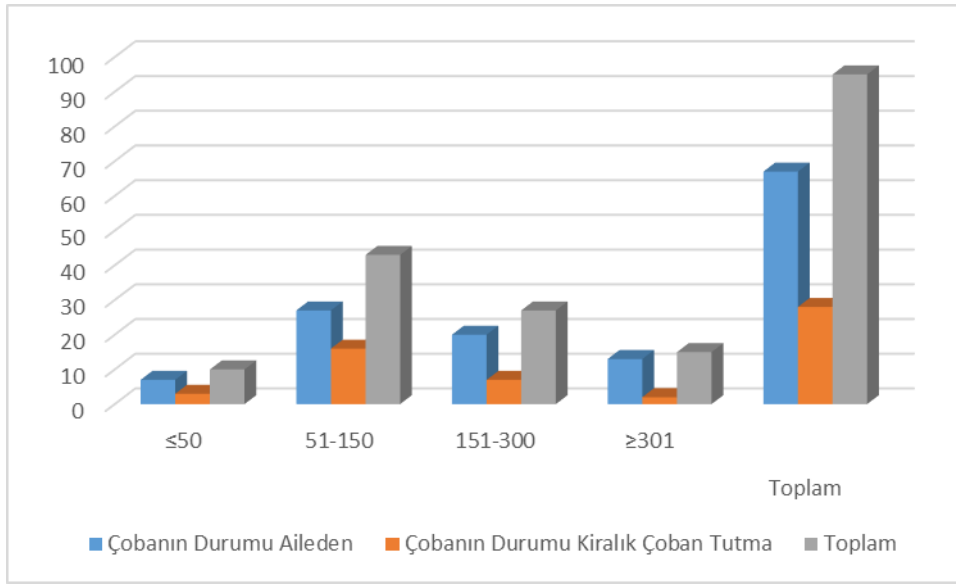
Şekil 4.11. İncelenen işletmelerin birliğe üyelik durumu

4.1.12. İncelenen işletmelerde çoban temin durumları

Çizelge 4.12.'de işletmelerin çoban temin durumları incelenmiştir. Kırsaldan kente genç nüfusun göç etmesinin artması çobanlık mesleğinin önemini kaybetmesine sebep olmuştur. İşletmelerin büyük bir çoğunluğu Şekil 4.12. 'de de görüldüğü gibi dışarıdan ücretli çoban bulamaması nedeniyle çoban ihtiyacını aile bireylerinden karşılamaktadır. Çoban temin durumunun incelenen işletmelerin sürü kapasitesine etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.12. İncelenen işletmelerde çoban temini

İşletme Kapasitesi (Baş)	Çoban Temini		Toplam
	Aileden	Kıralık Çoban Tutma	
≤50	7	3	10
51-150	27	18	45
151-300	20	10	30
≥301	13	2	15
Toplam	67	33	100

Şekil 4.12.İncelenen işletmelerde çoban temini

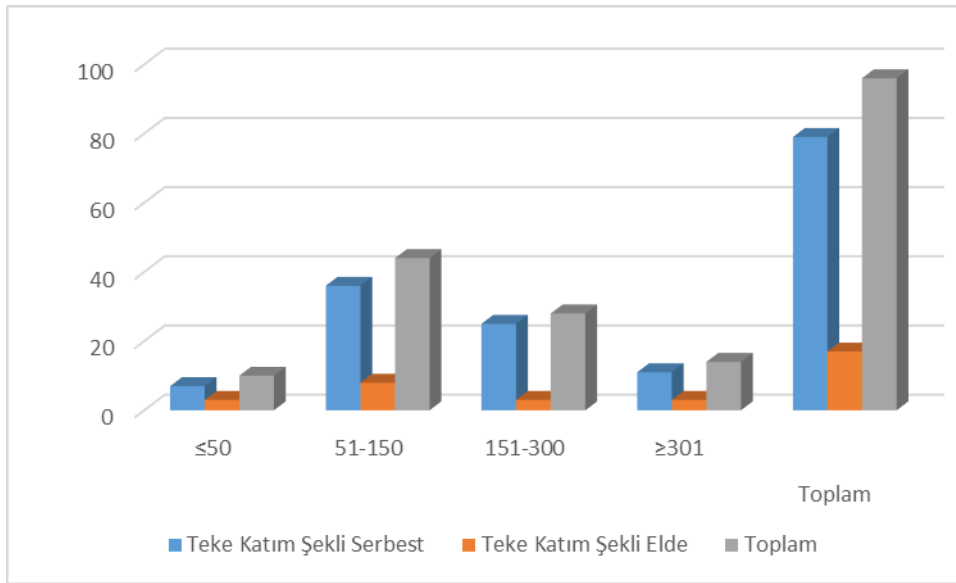
4.2. Teke Katımı, Doğum ve Oğlak Büyütme

4.2.1. İşletmelerde teke katım şekli

İncelenen işletmelerin teke katım şekli Çizelge 4.13'te, dağılım grafikleri ise Şekil 4.13'te verilmiştir. İşletmelerin çoğunlukla teke katım şekli serbest aşım şeklindedir. Belirli dönemlerde keçi sürülerine teke katımı sürü yönetimi açısından dışı hayvanlarda yumurtlama oranını iyileştirerek ve üreme mevsiminin daha kısa olması için uygulanan nöro-hormonal bir yanıt ortaya çıkarmaktadır (Radostits ve ark. 1994). Mevcut çalışmada da incelenen işletmelerin %7'sinde bu yöntemin kullanıldığı gözlenmiştir. Teke katımı şekli işletme kapasitesine göre değişmemektedir ($P>0.05$).

Çizelge 4.13. İşletmelerde teke katım şekli

İşletme Kapasitesi (Baş)	Teke Katım Şekli		Toplam
	Serbest	Elde	
≤50	7	3	10
51-150	37	8	45
151-300	27	3	30
≥301	12	3	15
Toplam	83	17	100

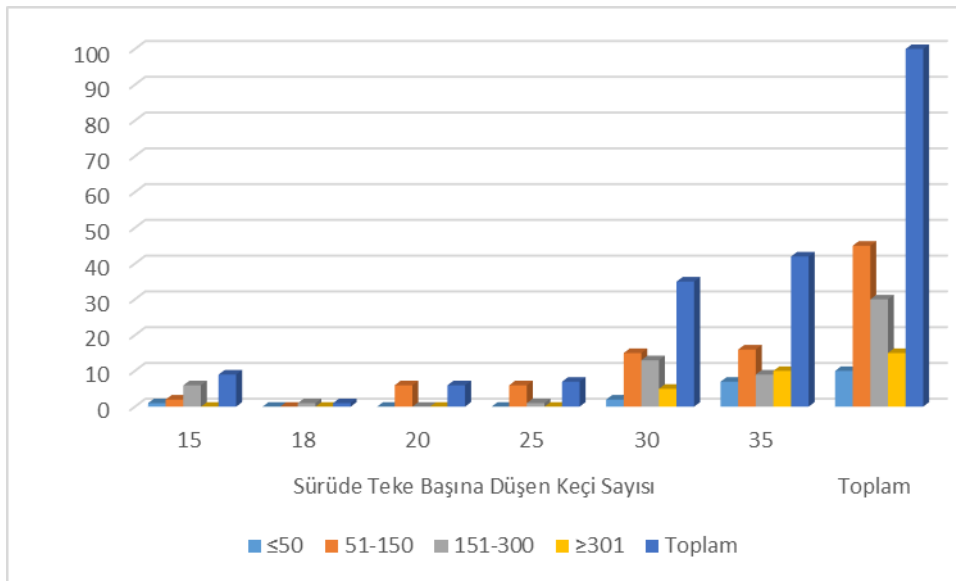
Şekil 4.13. İşletmelerde teke katım şekli

4.2.2. İşletmelerde aşım mevsiminde bir baş tekeye verilen keçi sayısı

Araştırmada incelenen işletmelerin aşım mevsiminde bir baş tekeye ayırdıkları keçi sayısı Çizelge 4.14.'te, grafik dağılımları ise Şekil 4.14'te verilmiştir. Keçi ve tekeler aşım dönemlerinde, yeterli refah koşulları ile birlikte enerji bakımından zengin yemlerin verilmesi döl verimini olumlu yönde etkilemektedir. Keçilerde aşırı soğuk veya sıcak havalar yetersiz refah ve bakım besleme koşulları ile uzun süre sağlamak kızgınlık ve gebelik oranını düşürmektedir. İncelenen işletmelerde aşım döneminde keçi ve tekelerin bakım ve besleme durumlarını iyileştirmeye yönelik herhangi bir uygulama söz konusu değildir. İşletme kapasitesinin sürüde teke başına düşen keçi sayısına etkisi önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). İşletmelerin %83,8'inde aşımında teke başına verilen keçi sayısı 25 başın altındadır.

Çizelge 4.14. İncelenen işletmelerde bir baş tekeye verilen keçi sayısı

İşletme Kapasitesi (Baş)	Sürüde Teke Başına Düşen Keçi Sayısı						Toplam
	15	18	20	25	30	35	
≤50	2	2	2	3	0	1	10
51-150	18	5	7	9	5	1	45
151-300	9	5	9	2	3	2	30
≥301	2	4	4	1	3	1	15
Toplam	31	16	22	15	11	5	100

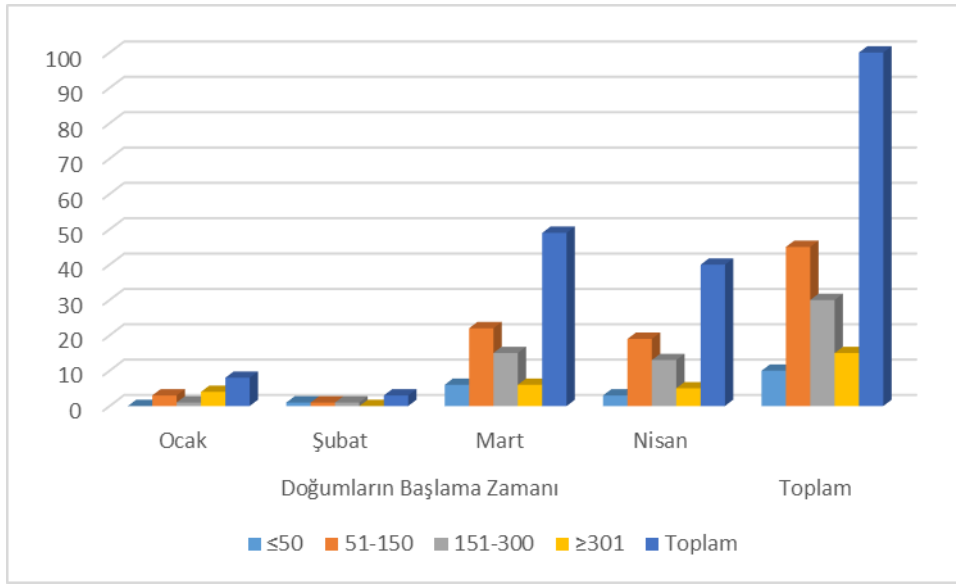
Şekil 4.14. İncelenen işletmelerde bir baş tekeye verilen keçi sayısı

4.2.3. İşletmelerde doğumların başlama zamanı

Çizelge 4.15'te işletmelerde doğum zamanları verilmiştir. Doğumların genellikle bahar aylarında olduğu görülmektedir (Şekil 4.15). İşletme kapasitesinin doğumların başlama zamanına etkisi önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Çizelge 4.15. İşletmelerde doğumların başlama zamanı

İşletme Kapasitesi (Baş)	Doğumların Başlama Zamanı				Toplam
	Ocak	Şubat	Nisan	Mayıs	
≤50	0	1	6	3	10
51-150	3	1	22	19	45
151-300	1	1	15	13	30
≥301	4	0	6	5	15
Toplam	8	3	49	40	100

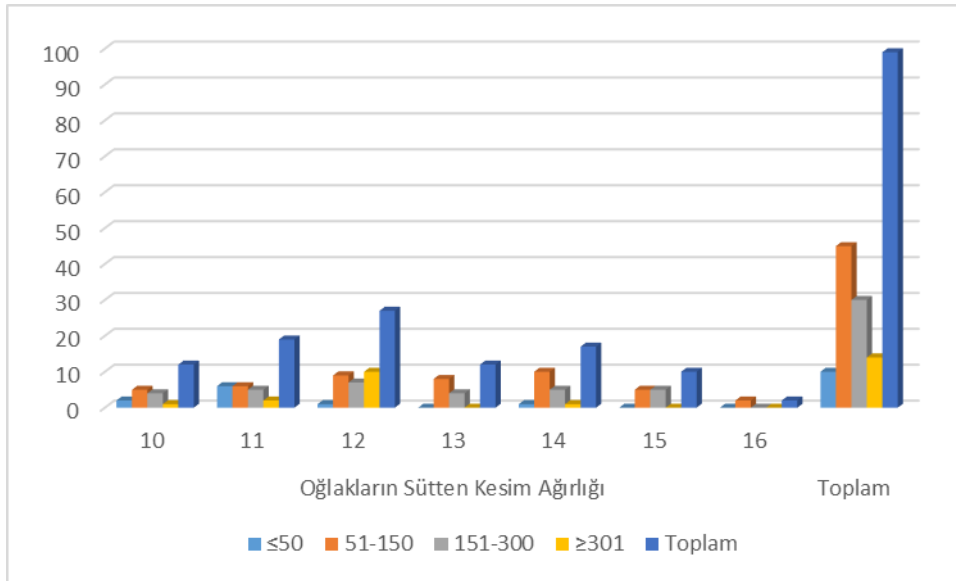
Şekil 4.15. İşletmelerde doğumların başlama zamanı

4.2.4. İşletmelerde oğlakların sütten kesim ağırlığı

Diğer hayvan türlerinde olduğu gibi keçilerde de cinsiyet vücut ağırlığı üzerine etki etmektedir. Genel olarak erkek cinsiyete sahip oğlakların dişilerden daha yüksek vücut ağırlığına sahip oldukları bilinmektedir. İncelenen işletmelerde oğlakların sütten kesim ağırlığı Çizelge 4.16.'da dağılım grafikleri ise Şekil 4.16'da verilmiştir. Gökdal ve ark. (2013) yapmış oldukları çalışmada kıl keçi oğlaklarının sütten kesim ağırlığını 12,08 kg olarak bulmuşlardır. Mevcut çalışmada da benzer şekilde oğlakların sütten kesim ağırlığı ortalaması 12.41 kg olarak bulunmuştur. İşletme kapasitesinin oğlakların sütten kesim ağırlığına etkisi önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çizelge 4.16. İşletmelerde oğlakların sütten kesim ağırlığı

İşletme Kapasitesi (Baş)	Oğlakların Sütten Kesim Ağırlığı (kg)							Toplam
	10	11	12	13	14	15	16	
≤50	2	6	1	0	1	0	0	10
51-150	5	6	9	8	10	5	2	45
151-300	4	5	7	4	5	5	0	30
≥301	1	2	10	0	2	0	0	15
Toplam	12	19	27	12	18	10	2	100

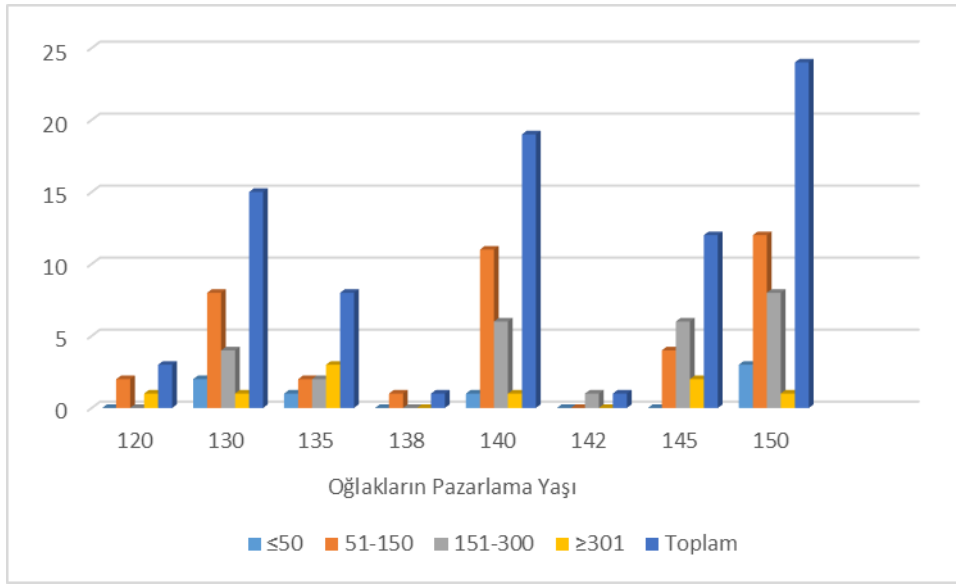
Şekil 4.16. İşletmelerde oğlakların sütten kesim ağırlığı

4.2.5. İşletmelerde oğlakların pazarlama yaşı

İncelenen işletmelerde oğlakların pazarlama yaşı Çizelge 4.17’de, dağılım grafikleri ise Şekil 4.17’de verilmiştir. Şengonca ve ark. (2003) yetiştirici koşullarında yürüttükleri çalışmalarında oğlakların pazarlama yaşını 150 gün olarak bildirmişlerdir. Bu çalışmada ise ortalama sütten kesim yaşı 140,6 gün olarak daha düşük bulunmuştur. Bununla birlikte bu çalışmada da oğlakları 150 günlük yaşta sütten kesen işletmelerin frekansı en yüksek bulunmuştur. Oğlakların pazarlama yaşına işletme kapasitesinin etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.17. İşletmelerde oğlakların pazarlama yaşı

İşletme Kapasitesi (Baş)	Oğlakların Pazarlama Yaşı (gün)								Toplam
	120	130	135	138	140	142	145	150	
≤50	3	2	1	0	1	0	0	3	10
51-150	2	8	7	1	11	0	4	12	45
151-300	0	4	5	0	6	1	6	8	30
≥301	1	3	3	4	1	0	2	1	15
Toplam	6	17	16	5	19	1	12	24	100

Şekil 4.17. İncelenen işletmelerde oğlakların pazarlama yaşı

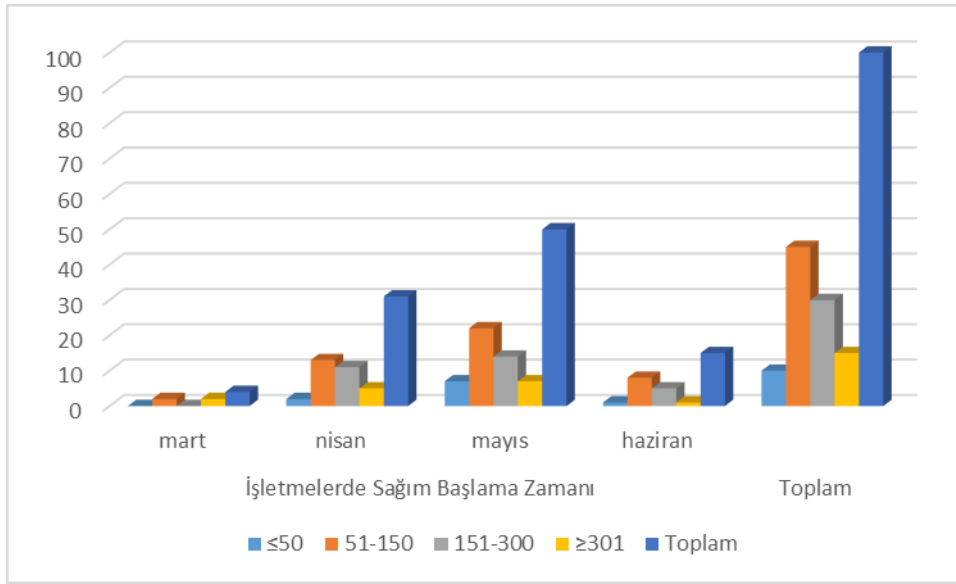
4.3. Keçilerde Sağım Besleme ve Sürü Sağlığı

4.3.1. İşletmelerde sağım başlama zamanı

İncelenen işletmelerin sağım başlama zamanları Çizelge 4.18’de, dağılım grafikleri ise Şekil 4.18’ de verilmiştir. Çizelge 4.18’de de görüldüğü gibi genellikle işletmelerde sağımların Nisan ve Mayıs aylarında başladığı görülmektedir. İşletmelerde sağım başlama zamanına işletme kapasitesinin etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.18. İşletmelerde sağım başlama zamanı

İşletme Kapasitesi (Baş)	Sağımların Başlama Zamanı				Toplam
	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	
≤50	0	2	7	1	10
51-150	2	13	22	8	45
151-300	0	11	14	5	30
≥301	2	5	7	1	15
Toplam	4	31	50	15	100

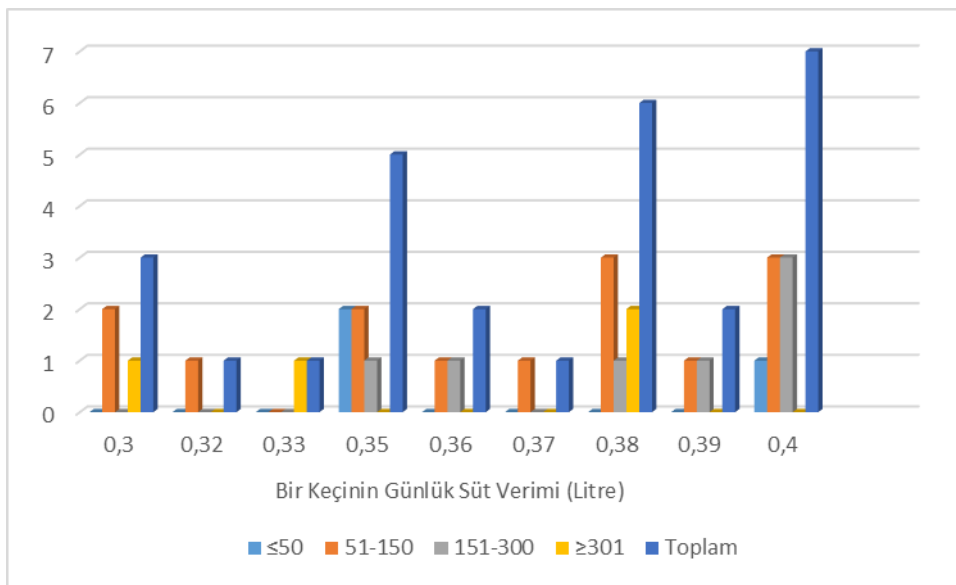
Şekil 4.18. İşletmelerde sağımın başlama zamanı

4.3.2. İşletmelerde keçi başına günlük süt verimi

Genetik potansiyelin yanında coğrafi konum, yaş, topoğrafik yapı, vejetasyon, iklim ve yağış durumu, yetiştirme koşulları, bakım ve besleme düzeyi gibi birbirinden farklı çevresel faktörlerin günlük ortalama süt verimine etkileri önemlidir. Çizelge 4.19’da incelenen işletmelerin günlük ortalama süt verimleri, Şekil 4.19’da ise verim düzeylerine göre dağılım grafikleri verilmiştir. Şengoca ve ark.(2001) kıl keçilerinde günlük süt verimlerini 0.38 kg olduğunu, Şimşek ve ark. (2006) çiftlik koşullarında kıl keçilerine ortalama günlük süt verimlerini 0.51 kg olduğunu bildirmişlerdir. Mevcut çalışmada ise keçilerin günlük ortalama süt verimleri 0.366 litre olarak hesaplanmış olup, keçi sütünün özgül ağırlığı 1.030 g/ml olarak alındığında günlük ortalama süt verimi 0.377 kg’a karşılık gelmektedir. Bu değer Şimşek ve ark. (2006)’nın bildirdiği değerden düşük olmakla birlikte Şengoca ve ark. (2001) ‘nın bildirdiği değere oldukça yakındır. İşletme kapasitesinin keçilerin günlük ortalama süt verimine etkisi önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Çizelge 4.19. İşletmelerde bir keçinin günlük ortalama süt verimi

İşletme Kapasitesi (Baş)	Bir Keçinin Günlük Ortalama Süt Verimi (Litre)									Toplam
	0,30	0,32	0,33	0,35	0,36	0,37	0,38	0,39	0,40	
≤50	0	0	3	2	0	4	0	0	1	10
51-150	8	5	9	6	4	5	3	2	3	45
151-300	0	4	0	7	6	0	4	4	5	30
≥301	5	0	6	0	0	0	4	0	0	15
Toplam	8	10	18	15	10	9	11	6	9	100

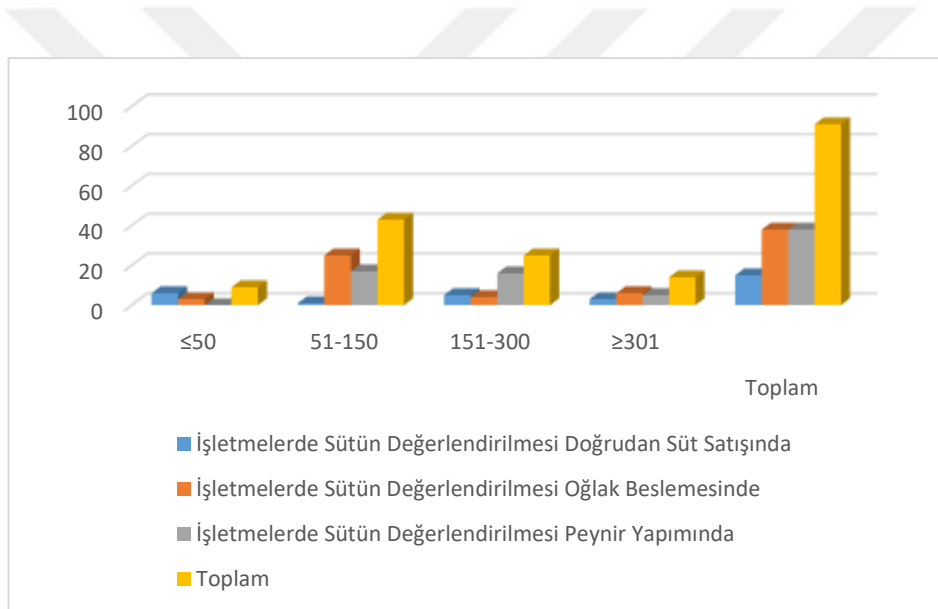
Şekil 4.19. İşletmelerde bir keçinin günlük ortalama süt verimi

4.3.3. İşletmelerde sütün değerlendirilmesi

İncelenen işletmelerde sütün değerlendirilme yöntemleri Çizelge 4.20’de, dağılım grafikleri ise Şekil 4.20’de verilmiştir. Yetiştiricilerin ürettikleri sütü baskın olarak oğlak beslemesi ve peynir yapımında kullandıkları görülmektedir. İşletmelerin sütü değerlendirme durumuna işletme kapasitesinin etkisi önemli bulunmuştur ($P<0.05$). Hayvan varlığı 50-300 arasında olan işletmelerde peynir yapımının daha yaygın olduğu gözlenmiştir.

Çizelge 4.20. İşletmelerde sütün değerlendirilmesi

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde Sütün Değerlendirilmesi			Toplam
	Doğrudan Süt Satışında	Oğlak Beslemesinde	Peynir Yapımında	
≤50	6	4	0	10
51-150	1	25	19	45
151-300	7	6	17	30
≥301	3	6	6	15
Toplam	17	41	42	100

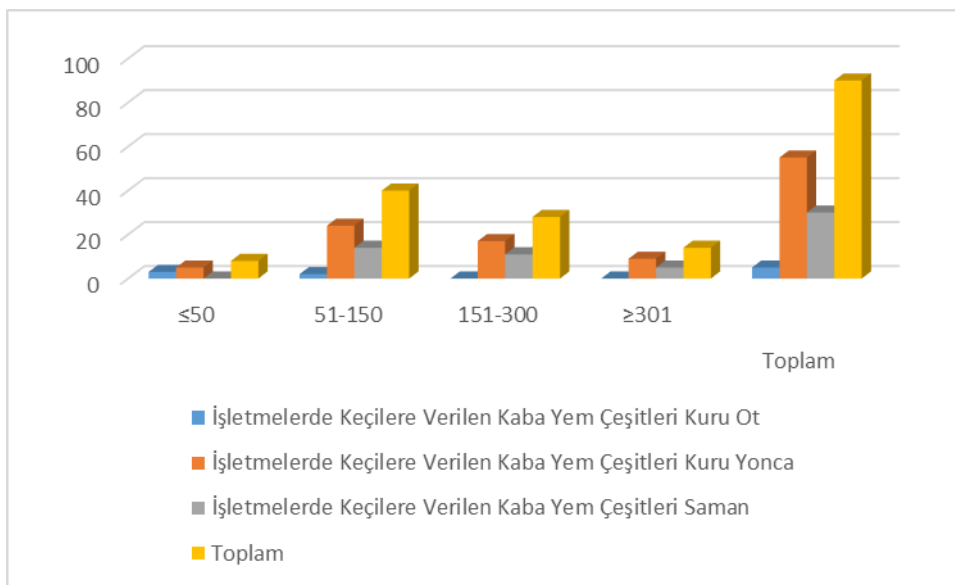
Şekil 4.20. İşletmelerde sütün değerlendirilmesi

4.3.4. İşletmelerde keçilere verilen kaba yem çeşitleri

Keçiciliğin geliştirilmesinde en önemli yollardan biri kaliteli, ucuz ve bol kaba yem ihtiyacının düzenli olarak karşılanmasını sağlamaktır. Bir işletmedeki giderlerin büyük bir kısmını yem giderlerinin oluşturması sebebiyle, yemlerle ilgili yapılacak her türlü iyileştirme işletme ekonomisine katkı sağlayacaktır. Çizelge 4.21’de işletmelerde hayvan beslemede kullanılan kaba yem çeşitleri verilmiştir. Şekil 4.21’ den de görüldüğü gibi incelenen işletmelerde kaba yem çeşitliliğine işletme kapasitesinin etkisi önemli bulunmuştur ($P<0.05$).

Çizelge 4.21. İşletmelerde keçilere verilen kaba yem çeşitleri

İşletme Kapasitesi (Baş)	Kaba Yem Çeşitleri			Toplam
	Kuru Ot	Kuru Yonca	Saman	
≤50	3	7	0	10
51-150	5	26	14	45
151-300	2	17	11	30
≥301	1	9	5	15
Toplam	11	59	30	100

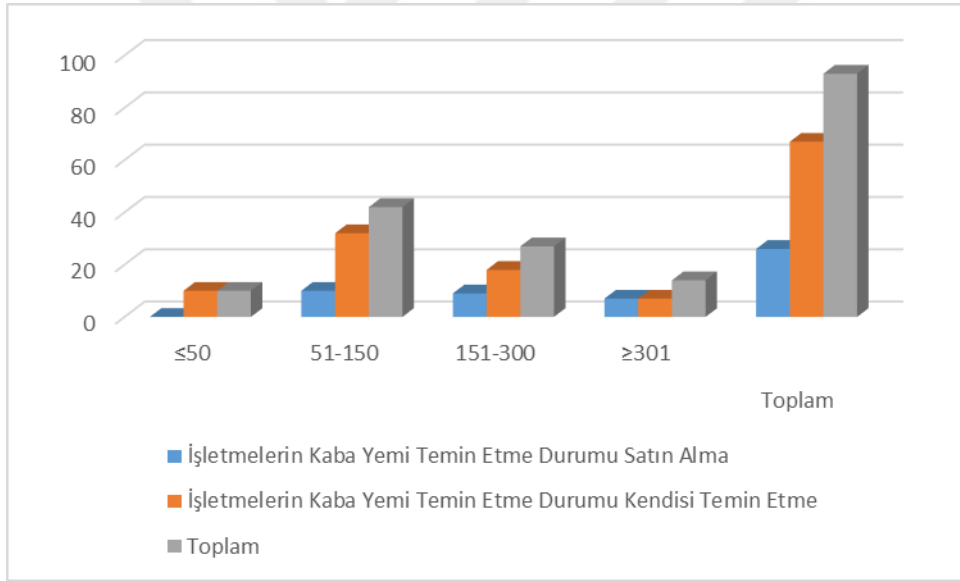
Şekil 4.21. İşletmelerde keçilere verilen kaba yem çeşitleri

4.3.5. İşletmelerin kaba yem temin durumları

Araştırmada incelenen işletmelerin kaba yem temin durumları Çizelge 4.22 'de dağılım grafikleri ise Şekil 4.22'de verilmiştir. Çizelge 4.22'de de görüldüğü gibi kaba yemlerini kendisi temin eden işletmeler çoğunluktadır. İşletmelerin kaba yem temin etme durumlarına işletme kapasitesinin etkisi önemlidir ($P < 0.05$).

Çizelge 4.22. İşletmelerde kaba yem temin durumu

İşletme Kapasitesi (Baş)	Kaba Yem Temin Etme Durumu		Toplam
	Satın Alma	Kendisi Temin Etme	
≤50	0	10	10
51-150	13	32	45
151-300	9	21	30
≥301	8	7	15
Toplam	30	70	100

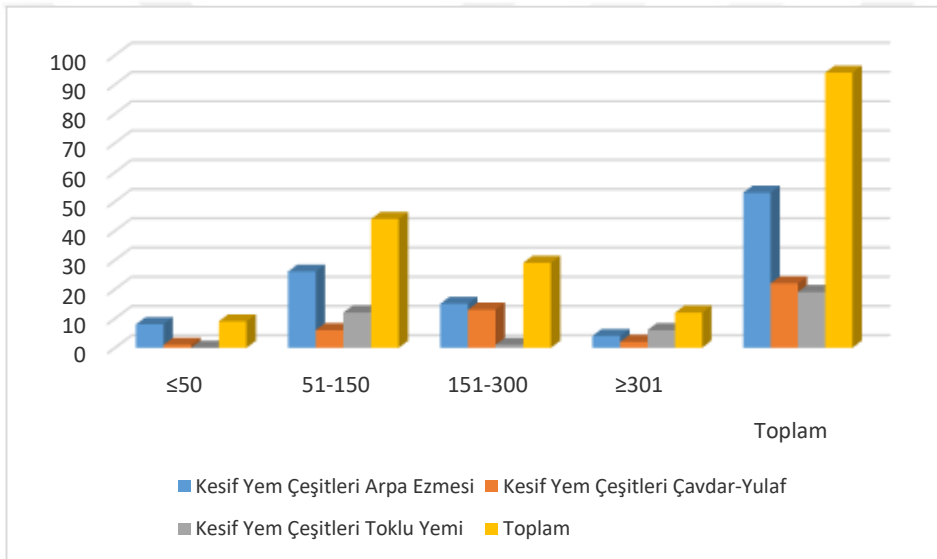
Şekil 4.22. İşletmelerde kaba yem temini

4.3.6. İşletmelerde keçilere verilen kesif yem çeşitleri

Kesif yemler genellikle tahıllar, yağ sanayi yan ürünleri ve hayvansal kaynaklı ürünlerden oluşmaktadır. Kesif yemler enerji ve protein ihtivası yüksek olduğundan hayvanların rasyonlarında bu açıkları kapatmak için kullanılırlar. Çizelge 4.23’de incelenen işletmelerde keçilere verilen kesif yemler, Şekil 4.23’te ise dağılım grafikleri verilmiştir. Keçilere verilen kesif yem çeşitlerine sürü kapasitesinin etkisi önemlidir ($P<0.05$).

Çizelge 4.23. İşletmelerde keçilere verilen kesif yem çeşitleri

İşletme Kapasitesi (Baş)	Kesif Yem Çeşitleri			Toplam
	Arpa Ezmesi	Çavdar-Yulaf	Toklu Yemi	
≤50	8	2	0	10
51-150	26	7	12	45
151-300	15	13	2	30
≥301	4	5	6	15
Toplam	53	27	20	100

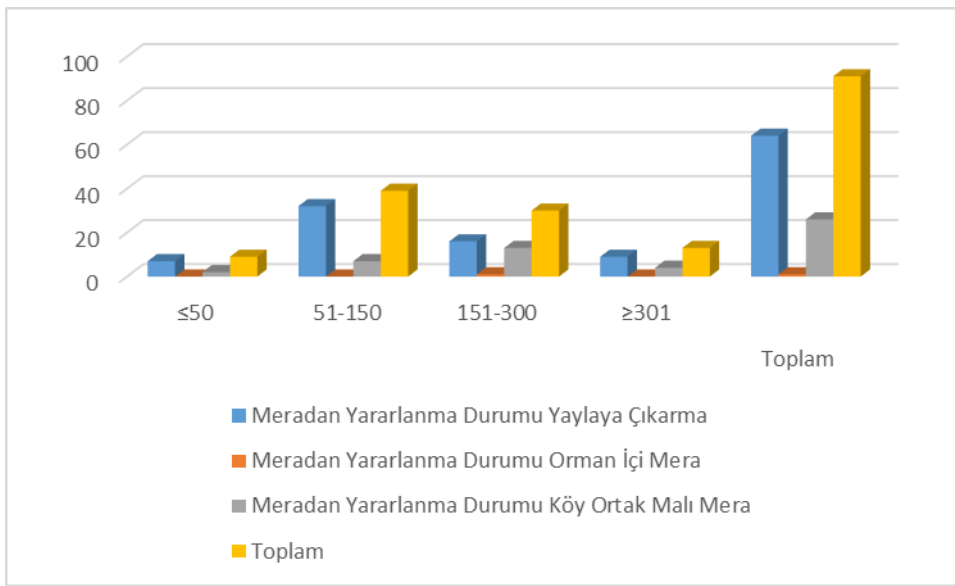
Şekil 4.23. İşletmelerde keçilere verilen kesif yem çeşitleri

4.3.7. İşletmelerde meradan yararlanma durumları

Hayvancılık işletmelerinde maliyetlerin büyük bir bölümünü yem giderleri oluşturmaktadır. Üretimde kar ve verimliliğin sağlanabilmesi, girdi maliyetlerinin düşük tutulmasına bağlıdır. Bu durumun gerçekleşmesi için kaliteli kaba yem ihtiyacını karşılayacak meraların olması büyük önem arz etmektedir. İncelenen işletmelerin meradan yararlanma durumları Çizelge 4.24'de dağılım grafikleri ise Şekil 4.24'te verilmiştir. Buna göre işletmelerin büyük bir çoğunluğu yaz mevsiminde yaylaya çıkarak hayvanlarını merada olatmaktadırlar. İşletmelerin meradan yararlanma durumuna sürü kapasitesinin etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.24. İncelen işletmelerde meradan yararlanma

İşletme Kapasitesi (Baş)	Meradan Yararlanma			Toplam
	Yaylaya Çıkarma	Orman İçi Mera	Köy Ortak Malı Mera	
≤50	7	0	3	10
51-150	38	0	7	45
151-300	16	1	13	30
≥301	9	0	6	15
Toplam	70	1	29	100

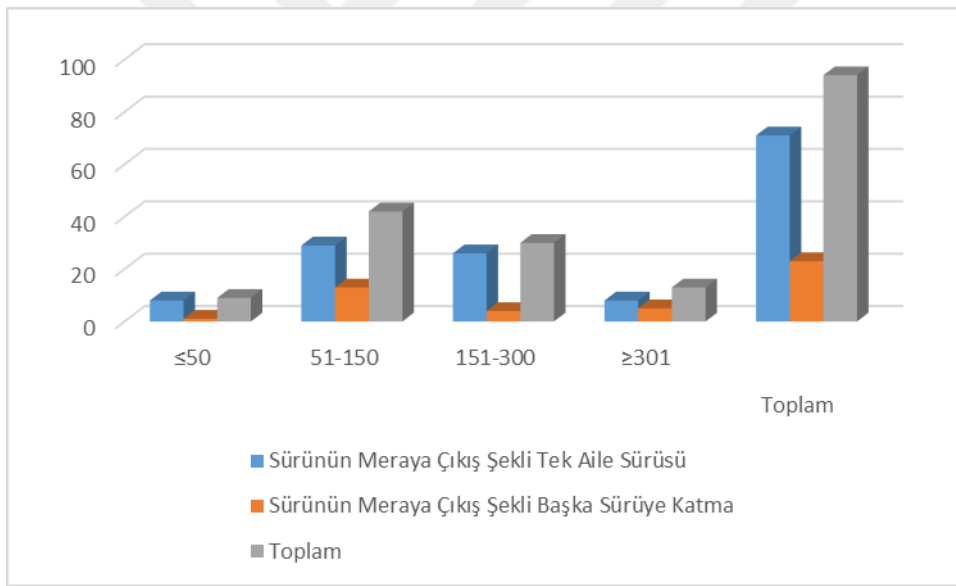
Şekil.4.24. İncelenen işletmelerde meradan yararlanma durumu

4.3.8. İşletmelerde keçilerin meraya çıkış şekli

Keçiler meralardan en üst düzeyde yararlanabilen hayvanlardır. Çizelge 4.25’de araştırmaya katılan işletmelerde keçi sürülerinin meraya çıkış şekli incelenmiştir. İşletmelerin büyük bir bölümü kendilerine ait hayvanları aile sürüsü olarak meraya çıkarmaktadır (Şekil 4.25). İşletmelerde keçilerin meraya çıkış şekline sürü kapasitesinin etkisi önemsizdir ($P>0.05$).

Çizelge 4.25. İşletmelerde keçilerin meraya çıkış şekli

İşletme Kapasitesi (Baş)	Keçilerin Meraya Çıkış Şekli		Toplam
	Tek Aile Sürüsü	Başka Sürüye Katma	
≤50	9	1	10
51-150	29	16	45
151-300	26	4	30
≥301	8	7	15
Toplam	72	28	100

Şekil 4.25. İşletmelerde keçilerin meraya çıkış şekli

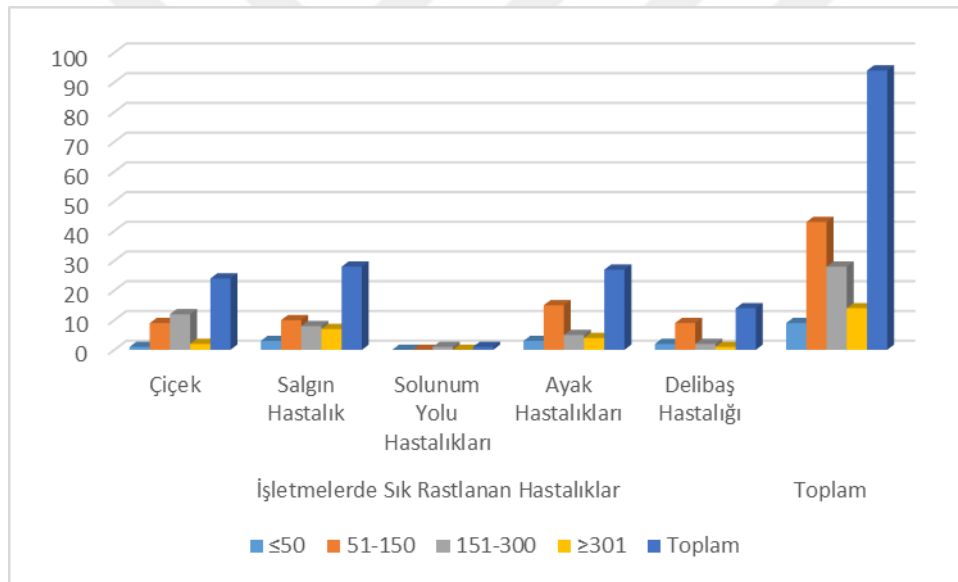
4.3.9. İşletmelerde sık rastlanan hastalıklar

Çizelge 4.26’da incelenen işletmelerde en çok karşılaşılan hastalıklar görülmektedir. Buna göre araştırmada incelenen işletmelerde en çok ayak ve salgın hastalıklarının görüldüğü tespit edilmiştir (Şekil 4.26). Bu tür hastalıkların oluşumunda barınak şartları, mevsimsel değişiklikler, besleme hataları, kalıtsal özellikler, tırnağı doğrudan etkileyen travmalar, sürüdeki sistemik hastalıklar ve çeşitli enfeksiyon

etkenleri gibi birçok faktör rol oynamaktadır. İşletmelerde sık görülen hastalıklara işletme kapasitesinin etkisi önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Çizelge 4.26. İşletmelerde sık rastlanan hastalıklar

İşletme Kapasitesi (Baş)	İşletmelerde En Çok Görülen Hastalıklar					Toplam
	Çiçek Hastalığı	Salgın Hastalık	Solunum Yolu Hastalıkları	Ayak Hastalıkları	Delibaş Hastalığı	
≤ 50	1	3	0	4	2	10
51-150	9	10	0	17	9	45
151-300	12	8	1	7	2	30
≥ 301	2	7	0	5	1	15
Toplam	24	28	1	33	14	100

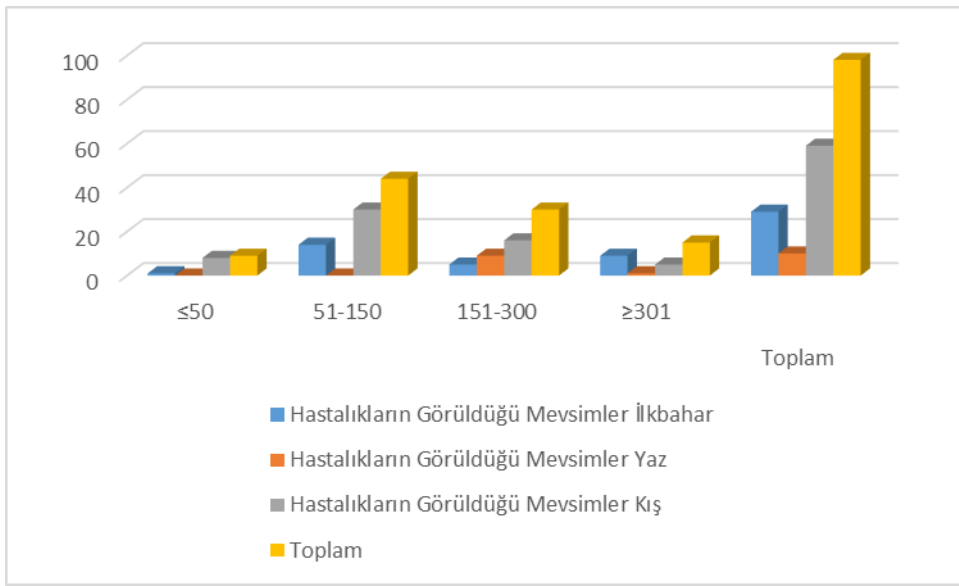
Şekil 4.26. İşletmelerde sık rastlanan hastalıklar

4.3.10. İşletmelerde hastalıkların görüldüğü mevsimler

İncelenen işletmelerde hastalıkların görüldüğü mevsimler Çizelge 4.27'de verilmiştir. İşletmelerde hastalıkların genellikle kış aylarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir (Şekil 4.27). Kış aylarında oluşan mevsimsel değişiklikler, mera ve ağıl zeminlerini olumsuz yönde etkilediğinden hastalıkların bu mevsimde oluşumunu artırmıştır. İşletmelerin kapasitesinin hastalıkların görüldüğü dönemlere etkisi önemlidir ($P<0.05$).

Çizelge 4.27. İşletmelerde hastalıkların görüldüğü mevsimler

İşletme Kapasitesi (Baş)	Hastalıkların Görüldüğü Mevsimler			Toplam
	İlkbahar	Yaz	Kış	
≤50	1	0	9	10
51-150	15	0	30	45
151-300	5	9	16	30
≥301	9	1	5	15
Toplam	30	10	60	100

Şekil 4.27. İşletmelerde hastalıkların görüldüğü mevsimler

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmada Konya ili Meram ilçesinde kıl keçisi yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan işletmelerin mevcut yapısı ve üretim-pazarlama aşamalarında karşılaştıkları sorunlar tespit edilmiştir. İncelenen işletmelerin hayvan varlığı, alet-makine varlığı, üreticilerin sosyo-demografik özellikleri araştırılmıştır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; Konya civarında köy şartlarında yetiştiriciliği yapılan kıl keçilerinden elde edilen süt verimi, Türkiye'nin diğer bölgelerine nazaran biraz daha düşük olarak bulunmuştur. Bunun muhtemel sebebi bölge meralarının Türkiye'de en düşük verime sahip alanlar olmasıdır. Uzun yıllardan beri bölge meraları ağır otlatma nedeniyle çoraklaşmış olup, vejetasyon çeşitliliği ve süresi giderek azalmıştır. Bu olumsuzluklar rüzgâr ve yağmur erozyonunun etkisini daha da artırmıştır. Bu nedenle bölge meralarının bir an önce ıslah edilerek münavebeli otlatmaya açılması gerekmektedir. Diğer yandan kaliteli kaba yem üretimi teşvik edilerek yetiştiricilerin meraya bağımlılığı azaltılmalıdır. Böylece uzun vadede hem meralar daha efektif olarak kullanılmış olacak ve hem de hayvanlar daha rasyonel olarak besleneceklerinden hayvan başına verimlerde artacağından bölgede keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olacaktır.

İşletmelerde teke katımı eylül ve ekim aylarında ve serbest aşım şeklinde yapılmaktadır. Doğumlar genellikle şubat, mart ve nisan aylarında olmaktadır. Sağımlar ise nisan-mayıs aylarında başlayıp ortalama 6 ay sürmektedir. Sağım günde bir defa elle yapılmaktadır. Sağılan sütün toplanması işletmelerin dağınık ve küçük olması sebebiyle zor ve ekonomik olmadığından daha çok oğlak beslemesi ve raf ömrü bakımından pazarlanma süresi daha uzun olduğundan peynir yapımında kullanılmaktadır.

Keçi yetiştiriciliği genellikle arazisi olmayan veya çok az ve verimsiz araziye sahip olan üreticilerce yapılmakta olup, yem bitkileri ekilişi de istenilen düzeyde değildir. Araştırma bölgesindeki yetiştiriciler mera alanlarının yetersiz olduğunu ve kaliteli yem temin etmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan üreticilerin Kıl keçisi yetiştiriciliği ile ilgili güncel haberleri tarım il-ilçe müdürlükleri ve özel sektör temsilcilerinden öğrendiği belirlenmiştir. Araştırmada incelenen işletmelerde en çok ayak ve salgın hastalıklarının görüldüğü tespit edilmiştir. Bu tür hastalıkların oluşumunda barınak şartları, mevsimsel değişiklikler, besleme hataları, kalıtsal özellikler, tırnağı doğrudan etkileyen travmalar, sürüdeki sistemik hastalıklar ve çeşitli

enfeksiyon etkenleri gibi birçok faktör rol oynamaktadır. İşletmelerde sık görülen hastalıklara işletme kapasitesinin etkisi önemsiz bulunmuştur. Genellikle kış aylarında işletmelerde hastalıkların görülme sıklığı artmış olup, kış aylarında oluşan mevsimsel değişiklikler, mera ve ağıl zeminlerini olumsuz yönde etkileyerek buna ortam hazırlamıştır.

Kış aylarında anaç hayvanlar genellikle gebe olduğundan ağılda tutulmaktadırlar. Ağılda kalınan süre uzadıkça hayvanların özellikle refah gereksinimleri karşılanamamaktadır. Bu dönemde hayvanların barınaklarında altlık kullanımı gibi refahı iyileştirici koşulların sağlanması yanında ek yemleme yapılması ve vitamin-mineral katkılarının verilmesi hayvanların bağışıklık sistemlerini güçlendirerek hastalıkların daha az görülmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak birçok bölgede olduğu gibi araştırmaya konu olan Meram ilçesinde kırsaldan kente göçün artması sonucu, genç nüfusun giderek azalmasıyla çoban bulmakta büyük sıkıntılar yaşanmakta ve keçi yetiştiriciliğinde gün geçtikçe azalış meydana gelmektedir. Yem fiyatlarının yüksek oluşu, çoban bulma sıkıntısı ve fiyat istikrarsızlıkları gibi birçok neden keçi işletmelerinin işi bırakma noktasına gelmesine sebep olmaktadır. Keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilir olması için üreticilere yönelik teknik ve ekonomik anlamda verilen desteklerin iyileştirilerek devam ettirilmesi gerekmektedir. Genellikle yem giderlerinin işletme içinden karşılanmasıyla, üretilen ürünlerin toplu olarak doğrudan pazarlanmasıyla bazı sorunların çözümüne yardımcı olunması mümkündür. Keçicilik işletmeleri genellikle kapasiteleri düşük ve dağınık işletmeler olduğundan elde edilen ürünlerin pazarlanmasında sıkıntı yaşamaktadırlar. Kapasiteleri küçük işlemler yenilikleri takip etme, teknik bilgiyi benimseme ve yetiştiricilik koşullarını iyileştirmeye yönelik harcamaları yapacak ekonomik güçten yoksundurlar. Bu işletmelerin tarımsal kooperatifler şeklinde örgütlenmelerinin yem başta olmak üzere gerek ham madde temininde, gerekse elde edilen ürünlerin satışında önemli ekonomik avantajlar sağlayacağı ve yetiştiriciliğin sürdürülebilirliğine esas teşkil edeceği beklenmektedir. Bu konunun üzerinde durulması ve özendirici politikaların geliştirilmesiyle keçi yetiştiriciliğine önemli katkılar sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar M., Ayhan V., 2012. Isparta İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Teknik Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi. 2: 98-101.
- Baltacı S., 1990. Ceylanpınar Tarım İşletmesinde Yetiştirilen Kilis Keçisi ve Melezlerinin Adaptasyonu Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootečni Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Connoly, L. 2000. Economic performance in Irish sheep production. End of project reports: Sheep series No:9, Project 4015, Research Centre, Athenry, Co. Galway, 14 pages.
- Dellal, G. 2000a. Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Bazı Yapısal Özellikleri. I. İş Gücü Durumu, Üretim Sistemleri. Kaba Yem Kaynağı ve Barınak Özellikleri. Tarım Bilimleri Dergisi. 6(3): 153-158.
- Dellal, G. 2000b. Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Bazı Yapısal Özellikleri. II. Bazı Üreme Özellikleri, Sağım ve Kırkım Dönemi Uygulamaları. Tarım Bilimleri Dergisi. 6(4): 124-129.
- Dellal, G. 2001. Isparta İlinde Sürdürülebilir Keçi Yetiştiriciliği. Isparta Yöresi Keçi ve Koyun Yetiştiriciliği Sempozyumu. 26 Aralık, Isparta.
- Dellal, İ., Dellal, G. 2005. Türkiye Keçi Yetiştiriciliğinin Ekonomisi. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi. 26-27 Mayıs, İzmir.
- Düzgüneş, O., Kesici, T., Gürbüz, O., 1983. İstatistik Metodları-1. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın no:861, Ders Kitapları:229, Ankara, 218 s.
- Ergin A., 2022. Çeşme Yarımadasındaki Kıl Keçisi İşletmelerinde Sürdürülebilirlik. Yüksek Lisans, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootečni Anabilim Dalı, Aydın.
- FAO, 2021. Food and Agriculture Organization of the United Nations, <http://fao.org/faostat/en/#data/QCL>. (Erişim tarihi:15 Haziran 2013).
- Gökdal, Ö., Atay, O., Özüğür, A.K., 2013. Yetiştirici Koşullarında Kıl, Saanen x Kıl ve Alpin x Kıl Melezi Oğlaklarda Büyüme-Gelişme ve Yaşama Gücü Özellikleri. Animal Production 54(1) : 30-37.
- Günlü A., Alaşahan S., 2010. Türkiye’de Keçi Yetiştiriciliği ve Geleceği Üzerine Bazı Değerlendirmeler Vet. Hek. Der. Dergisi 81(2):15-20.
- Karagöl E., 2016. Şanlıurfa Bölgesine Mevsimsel Göç Eden Keçi Yetiştiricilerinin Sorunları ve Bu Göçün Orman Alanlarına Etkileri. Yüksek Lisans, Mustafa Kemal Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Zootečni Anabilim Dalı, Hatay.

- Kaymakçı M., Engindeniz S., 2010. Türkiye'de Keçi Yetiştiriciliği: Sorunlar ve Teknik-Ekonomik Çözümler, Ulusal Keçicilik Kongresi, Çanakkale.
- Kesenkaş Harun., Dinkçi N., Kınık Ö., Gönç S., Ender G., 2010. Saanen Keçisi Sütünün Genel Özellikleri, Akademik Gıda 8(2: 45-48).
- Keskin M., Gündüz Z., Gül S., 2017. Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Organik Üretim Bakımından Uygunluğu Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5(13): 1700-1704.
- Kır, S., 2010. Konya ili Karapınar ilçesi küçükbaş hayvancılık işletmelerinde çalışan kadınların bilgiye ulaşım düzeyleri ve yayım yaklaşımları. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Konya.
- Kırk, K. 2004. Van İli Koyun Ve Keçi Yetiştiriciliğinin Yapısı Ve Geliştirme Yolları. 4. Ulusal Zootehni Bilimi Kongresi. 1-3 Eylül, Isparta, 355-360.
- Minitab, 2010, 16.1. 1 Statistical Software. Minitab, State College, USA.
- MSTAT-C, 1991. A Software Program for the Design Management and Analysis of Agronomic Research Experiments, Michigan State University, East Lansing.
- Özalp M., Sayın C., 2018. Antalya'da Küçükbaş Hayvancılıkta Sürdürülebilirliğe Etki Eden Ekonomik Faktörlerin Değerlendirilmesi KSÜ Tarım ve Doğa Derg 21(Özel Sayı): 1-11.
- Pehlivan, E., Dellal, G. 2012. Türkiye'de Keçi Sütü Üretimi. Tarım Gündem Dergisi, Kasım-Aralık, Yıl: 2, Sayı: 11.
- Radostits , O.M., Blood, D.C., Gay, C.C. 1994. Border Diseases. Veterinary Medicine, A Text Book of The Disease of Cattle, Sheep, Pigs, Goats and Horses. Eighth Ed. Bailliere Tindall, London.
- Savaş ve ark., 2019. Iğdır İlinde Göçer Hayvancılıkta Karşılaşılan Bazı Problemler. Iğdır Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 9 (1) : 552-561.
- Savran,F., Aktürk,D., Engindeniz,S., Koşum,N., Taşkın,T., Kesenkaş,H., Uzmay,A., Mukeddaret,G., Öztürk,G., 2017. İzmir, Çanakkale ve Balıkesir İllerinde Keçi Sütü Maliyetinin Saptanması,Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 55 (1):27-36.
- Semerci A., Çelik A., 2016, Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Genel Durumu, Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 21(2):182-196.
- Sezgin, Y., 2006. Bitlis İlinde Göçer Ailelerin Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetleri. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Zootehni Anabilim Dalı, Van.

SPSS Inc., 2004. SPSS Inc. SPSS 13.0 Base User's Guide. Prentice Hall

Subaşı S., Ören N., 2012., Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) Türkiye' de Tarımsal Araştırma Geliştirme Yayım Politikaları ve Tarımsal Büyüme İlişkilerinin üzerine bir araştırma, Doktora Tezi ,Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Adana.

Şengonca, M., Uysal, H., Kınık, Ö., Koşum, N., Taşkın, T. 2001. Yetiştirici Koşullarında Saanen X Kıl Melezi ve Saf Kıl Keçilerin Çeşitli Verim Özellikleri Üzerinde Eş Zamanlı Karşılaştırmalı Araştırmalar 99-ZRF-012 Nolu Araştırma Fon Saymanlığı Kesin Raporu, Bornova-İzmir.

Şengonca, M., Taşkın, T., Koşum, N., 2003. Saanen x Kıl Keçi Melezlerinin ve Saf Kıl Keçilerinin Kimi Verim Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Eş Zamanlı Bir Araştırma. Turkish Journal of Veterinary Animal Science, 1319-1325.

Şimşek, G.Ü., Bayraktar, M., Gürses, M., 2006. Çiftlik Koşullarında Kıl Keçilerine Ait Bazı Verim Özelliklerinin Araştırılması. F.Ü. Sağ. Bil. Derg., 20 (3), 221-227.

TÜİK, 2022. Hayvansal Üretim İstatistikleri. <http://data.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi:15 Haziran 2023)

Yamane T., 1967. Statistics; An Introductory Analysis, 2nd Edition, New York: Harper and Row.

EKLER**EK-1****ANKET FORMU**

Anket Tarihi: ... / ... /2018

İŞLETMECİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

1-İşletmecinin Adı Soyadı

:.....

2- Köyü-Kasabası

:.....Rakım:.....m

Köyün tipi : 1. Dağ köyü 2. Yamaç-Ova (eşik) köyü 3. Ova köyü

3- İlçesi

:.....

4- Yetiştiricinin Yaşı

:.....

5- Telefonu

:.....

6- Öğrenim Durumu

:.....

7- Hane Halkı Hakkında : Bilgiler (Yakınların ad ve soyadına gerek yok) Adı

Soyadı&Yakınlığı Yaşı Adı Soyadı&Yakınlığı Yaşı

:.....

:.....

:.....

:.....

İŞLETME İLE İLGİLİ BİLGİLER

8- İşletmenin Merkez (İl veya İlçeye) Uzaklığı :km.

9- İşletmenin Yol Durumu : 1.Asfalt 2. Stabilize 3. Hamyol 4. Tefsiye

10- İşletmede bulunan nüfusun eğitim durumu : 1.Üniversite kişi 2. Lise

..... Kişi 3.Ortaokul kişi 4.İlkokul kişi 5. Okula gitmemiş kişi

11- İşletmede bizzat tarımsal faaliyette bulunan kişi sayısı kaçtır? 1. 1-2 Kişi

2. 3-4 Kişi 3. 5-6 Kişi 4. 7-8 Kişi 5. 9-10

12- İşletmede çalışanlar : 1. Ailesi

2. Aile + İşçi

3. İşçi

13- Üretime Çocukların etkisi var mı? 1. Var

2. Yok

14- Üretime kadınların etkisi var mı? 1. Var

2. Yok

15- İşletmenin Arazi Varlığı (dekar):

16- İşletmenin Sulanabilir Arazi varlığı (dekar):

17- Ne kadar süredir hayvancılıkla uğraşıyorsunuz? 1. 1-5 yıl 2. 6-10 yıl 3. 11-20 yıl 4. 21-30 yıl 5. Baba mesleği

18-Mevcut keçi Sayısı (Sürü bileşimi):

Oğlak :.....Dişi.....Erkek, Seyis :.....Dişi.....Erkek, Çebic :.....Dişi.....Erkek, Anaç keçi :..... Teke :..... Toplam :.....

19- Keçilerin Irkları ve Sayıları: Kıl keçi: Saanen : Tiftik:..... Diğer.....

20. Yetiştirdiğiniz keçi ırkından memnun musunuz? 1. Evet 2. Hayır

21. Memnun değilseniz

neden?.....

.....

22- İşletmedeki sığır Sayısı ve Irkı: Baş Irkı

23 - Keçicilik dışında başka bir işle uğraşıyor musunuz? 1. Ticaret 2. Tarımın diğer kolları 3. Memur 4. İşçi 5. Diğer 6. Sadece koyunculuk

24- Sütünüzü nasıl değerlendiriyorsunuz ? 1. Kooperatife satarak 2. Süt toplayıcıya satarak 3. Mandraya 4. Fabrikaya 5. Kendi pazarlıyor

25- Tarım ve Orman Bakanlığının hangi destekleme uygulamalarından faydalanıyor sunuz?

1. Süt desteğinden 2. Yem bitkileri desteğinden 3. Suni tohumlama desteğinden 4.Doğrudan gelir desteğinden 5. Hayır Faydalanmadım

26- Teknik bilgi alıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır

27- Teknik bilgi alıyor iseniz nereden alıyor sunuz? 1. İl-İlçe Tarım Müdürlüğünden 2.Aile büyüklerinden 3.Özel Sektör 4.Koyunculuk yapan diğer işletmelerden 5.Üniversiteden 6.Basından(tv-gazete-radyo)

28- Sosyal güvenceniz var mı ? 1. Evet 2. Hayır

29- Birlik veya kooperatife üye misiniz? 1. Evet 2. Hayır

30- İşletmenizde aşağıdaki alet ekipmanlardan hangileri var? 1. Traktör 2. Biçerdöver 3. Silaj Makinesi 4. Kamyon 5. Balya Makinesi 6.Hiçbiri 7.

BARINAKLAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

31- Barınak kapasitesi (baş):

- 32 - Barınağın yapım yılı :
- 33 - Barınağın Mülkiyeti: 1.Kira 2. Şahsına ait 3. Ortak 4. Şirket Malı
- 34 - Barınak tipi: 1. Açık 2. Kapalı 3. Etrafı açık sundurmalı 4. Üstü kapalı güneyi açık
- 35 - Ek tesisler 1. ot –saman deposu 2. gölgelik 3. banyoluk 4. kesif yem deposu 5. sağım durağı 6.
- 36 - Barınak Ölçüleri : Enm Boym
- 37 - Barınak Duvarının Yüksekliği:m
- 38 - Havalandırma bacası durumu: 1. Var 2. Yok
- 39 - Havalandırma bacası var ise sayısı:adet
- 40 - Havalandırma bacası yüksekliği:cm
- 41 - Pencere sayısı:adet
- 42 - Barınağın Yeri 1. konuta bitişik 2. konuttan bağımsız
- 43 - Pencere yüksekliği (yerden):m
- 44 - Pencere menteşelerinin Yönü: 1.Aşağıda 2. Yanda
- 45 - Barınak tabanı: 1. Beton 2. Toprak 3. Döşeme Taş
- 46 - Duvar kalınlığı:cm
- 47 - Duvar Cinsi: 1. Taş 2. Briket 3. Tuğla 4. Kerpiç 5. Ahşap 6. Diğer
- 48 - Duvarların Sıvalı olup olmadığı: 1. Sıvalı 2. Sıvasız
- 49 - Barınak çatısı: 1.Ahşap iskelet üzeri kiremit 2. tahta 3. Toprak 4. Beton 5. Kamış 6. Diğer
- 50 - Suluk yapı malzemesi 1. metal 2.tahta 3. plastik 4. beton
- 51 - Sulama şekli : 1. Yalak 2. Otomatik Suluk 3. Taşıma 4. Kaynak veya Pınar
- 52 - Sulama Sıklığı (günde) : 1. Serberst 2. Günde 2 Defa 3. Günde 3 defa 4. Günde 3 den fazla
- 53 - Yemlik Ölçüleri: 1. Uzunlukm 2. Genişlik.....cm 3. Derinlik.....cm

YEMLEME İLE İLGİLİ BİLGİLER

54 - Doğumdan kaç gün sonra oğlaklara yem vermeye başlıyorsunuz?gün

55 - Keçilere kaba yem olarak ne veriyorsunuz? 1. Kuru ot 2. Kuru yonca
3. Saman 4. Korunga 6. Diğerleri:.....

56 - Kaba yemi nereden temin ediyorsunuz? 1. Satın alıyorum 2. Kendim yapıyorum
3. Bayiden 4. Fabrikadan 5. Kooperatiften

57 - Kesif yem olarak neler veriyorsunuz?
.....

58 - Kesif yemi nereden temin ediyorsunuz? 1. Satın alıyorum 2. Kendim yapıyorum
3. Bayiden 4. Fabrikadan 5. Kooperatiften

59 - Hayvanları yemleme sıklığınız nedir? 1. Serbest 2. Günde 2 defa 3. Günde 3 defa
4. Günde 3' den fazla

60 - Yemleme Yöntemi: 1.Önce kaba yem sonra kesif yem 2.Önce kesif yem sonra kaba yem
3. Birlikte karışık

61 - Yem verme zamanı: 1. Sağımdan önce 2. Sağımdan sonra (Veya yemleme saatleri, Sabah:.....Akşam:.....)

62 - Keçi başına günde kaç kg kesif yem veriyorsunuz? 1. 0.5-1 kg 2. 1.1-2 kg
3. 2.1-3.0 kg 5. Tartmıyorum

63 - Verilen yem miktarı yıl içinde değişiyor mu? 1. Evet 2. Hayır

64 - Meradan yararlanma durumu nedir? 1. Köy orta malı mera (.....da)
2. Kiralık Mera (.....da) 3.Kendi Mülkü Mera (.....da) 4. Ağaç Altı veya orman içi mera (.....da)
5. Yaylaya Çıkarma 6. Hiç meraya çıkmıyor

65 - Meraya çıkış tarihi?..... (veya ay olarak yazılabilir)

66 - Meradan dönüş tarihi?..... (veya ay olarak yazılabilir)

67 - Kışın havalar iyi giderse meradan yararlanıyor musunuz? 1. evet 2.hayır

68 - Sürünün meraya çıkış şekli? 1. tek aile sürüsü 2. Başka sürüye katma 3. köy ortak sürüsüne katma

69 - Çoban sayısı:.....

70 - Çobanın durumu: 1. Aileden 2.Kiralık çoban tutma

71 - Çoban kiralık ise; 1. Tek başına tutma 2. Diğer işletmelerle ortak tutma
Süresi: 1. Geçici 2. Sürekli

72 - Çoban geçici ise kaç ay tutuluyor?ay

73 - Çobanın cinsiyeti? 1. Erkek 2. Kadın

74 - Çobanın eğitim düzeyi? 1. Okur yazar değil 2. Okur yazar 3. İlköğretim 4. Orta öğretim (lise) 5. Üniversite)

75 - İşletme ile mera arasındaki uzaklık ;km

76 - Yaylaya çıkan işletmelerin yaptıkları işler? 1. Sağım 2. Kırkım 3. Aşım
4. Doğum 5. Banyo 6. Hepsi

77 - Yaylada Ek yemleme yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

78 - Yapılıyorsa ne kadar süre ile:..... Ve hayvan başına verilen günlük yem miktarı:.....

79 - Anız otlatması yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

80 - Kışın meradan yararlanma var mı? 1. Evet 2. Hayır

81 - Kışın yemleme şekli? 1. Kuru ot 2. Kuru ot+saman 3. Kuru ot+saman+fabrika yemi 4. Saman+fabrika yemi 5. Kuru ot+arpa 6. Saman+arpa 7. Hepsi

82 - Gebe keçilere ek yemleme var mı? 1. Var 2. Yok

83 - Gebe keçilere ek yemleme varsa ne zaman? 1. Gebelik başı 2. Gebelik ortası
3. Gebeliğin sonuna doğru

84 - Gebe keçi başına verilen ek yem çeşidi:ve miktarı:.....kg

TEKE KATIMI UYGULAMALARI

85 - Teke katım Şekli 1. Serbest 2. Elde 3. Sınıf usulü

86 - Tekenin sürüde bulunması 1. Sadece teke katım zamanında 2. Bütün yıl

87 - Bütün yıl teke sürünün içerisinde ise doğumların aylara dağılımları nasıl?.....

.....

88 - Teke katımı ne zaman başlıyor?.....(tarih)

89 - Teke katımı ne zaman bitiyor?.....(tarih)

90 - Tekelerin çoğunlukla koça gelme zamanları 1. sabah 2. Öğle 3. Akşam

91 - Aşım Mevsiminde Ortalama Kaç Keçiye 1 Teke Katıyorsunuz? 1/.....

92 - Teke katımı nerede yapılıyor? 1. Anızlarda 2. Merada 3. Yaylada 4. Avluda

93 - Teke katımında ek yemleme yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

94 - Evet ise hangi cinsiyete? 1. Tekelere 2. Anaç Keçilere 3. Her ikisine de

95- Teke katımında ek yemlemeye başlama zamanı ve süresi? 1. Aşımından 15 gün önce ve aşım bitene kadar 2. Aşım boyunca

DOĞUMLARIN BAŞLAMA VE BİTİŞİ VE BAZI UYGULAMALAR

96 - Doğumların başlama zamanı:.....(tarih)

97 - Doğumların bitiş zamanı:.....(tarih)

98 - Oğlaklarda göbek bağıyor musunuz? 1.Evet 2.Hayır

99 - Doğumların gün içerisinde gerçekleşme zamanı? 1. Çoğunlukla gece
2. Çoğunlukla gündüz

100 - Sorunlu doğmuş oğlağa yardım var mı? 1. var 2. Yok

101 - Zor doğuma yardım var mı? 1. var 2. Yok

102 - Zor doğum yapan keçi sayısı:..... baş

DÖL VERİM ÖZELLİKLERİ VE OĞLAK VERİMİ

103 - Teke altı keçi sayısı :..... Kısır keçi sayısı:.....
Çoğuz (ikiz ve üçüz) doğuran keçi sayısı:.....

104 - Yavru atan keçi sayısı:.....

105 - Doğan oğlak sayısı:.....

106 - Sütten kesimde kalan oğlak sayısı:.....

GELİŞME ÖZELLİKLERİ

107 - Oğlakların doğum ağırlığı:.....kg Tekiz doğan erkek:.....kg

Tekiz doğan dişi:.....kg İkiz doğan erkek:.....kg

dişi:.....kg

İkiz doğan

108 - Oğlakların Sütten kesim ağırlığı:....kg Tekiz doğan erkek:.....kg

Tekiz doğan dişi:.....kg İkiz doğan erkek:.....kg

doğan dişi:.....kg

İkiz

109 -Oğlakların sütten kesim yaşı:.....(gün veya ay)

110 - Oğlakların pazarlama ağırlığı:.....kg

111 - Oğlakların pazarlama yaşı:.....

112 - Ergin keçi ağırlığı:.....kg

113 - Ergin teke ağırlığı:.....kg

SAĞIM, SÜT İŞLEME VE PAZARLAMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

114 - Günde kaç sağım yapıyorsunuz? 1. 1 defa 2. 2 defa 3. Hiç sağım yapmıyorum, kuzuya bırakıyorum

115 - Sağıma ne zaman başlanıyor?.....(tarih)

116 - Sağım ne zaman bitiyor?(tarih)

117 - Sağımda emiştirme var mı? 1. Sağımdan önce var 2. Sağımdan sonra var
3. Hem sağımdan önce hem de sonra var 4. Sağımda emiştirme yok

118 - Sütten kesime kadar olan dönemde sağım yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

119 - Sağımı kim yapıyor? 1. İşçi kadın 2. İşçi erkek 3. Ev halkından erkek
4. Ev halkından kadın 5. Çocuklar 6. Erkek, kadın ve çocuklar

120 - Sağım nasıl yapılıyor? 1. El ile 2. Makine ile

121 - Sağımı hangi saatlerde yapıyorsunuz? 1. Yalnız Sabah 2. Yalnız Öğlen
3. Yalnız İkinci 4. Yalnız Akşam 5. Sabah-Akşam

122 - Sağım esnasında yem veriliyor mu? 1. Evet 2. Hayır

123 - Meme temizliği yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

124 - Mastitis kontrolü yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

125 - Sağıma başlanmadan önce memelere dezenfeksiyon yapılıyor mu? 1. Evet
2. Hayır 3. Ara sıra

126 - Sağımdan sonra dezenfeksiyon yapılıyor mu? 1. Evet 2. Hayır 3. Ara sıra

127 - Keçi sütünü nasıl değerlendiriyorsunuz? 1. Çiğ olarak pazarlama 2. Peynir yapıp satma
3. Yoğurt yapıp satma 4. Hem peynir hem de yoğurt şeklinde satma
5. Üretilen sütün tamamı aile içinde tüketiliyor 6. Aile ihtiyacından fazlasını satıyorum

128 - Peynir yapıyorsanız kaç kg süttten 1kg peynir elde diyorsunuz?.....kg

129 - Toplam keçi peyniri üretiminiz?.....kg Toplam keçi yoğurdu üretiminiz?.....kg

130 - Peynir yaparken inek sütü de katıyor musunuz? Katıyorsanız hangi oranda?.....

131 - Satılan sütün bedeli nasıl alınıyor? 1. Peşin 2. Haftada bir 3. Ayda bir
4. Diğer

132 - Sütü satın alan toptancı ile başka bir ticaret yapıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

133 - Tarım ve Orman Bakanlığının Damızlık Keçi başına desteklemesini alıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır

SÜT VERİM ÖZELLİKLERİ

134 - En yüksek verimli keçinin günde en yüksek süt verimi:..... kg/gün

135 - En yüksek verimli keçinin sağılan süt verimi:.....kg

136 - En yüksek verimli keçinin sağım süresi:.....gün

137 - En düşük verimli keçinin günde en düşük süt verimi:.....kg/gün

138 - En düşük verimli keçinin toplam sağılan süt verimi:.....kg

139 - En düşük verimli keçinin sağım süresi:.....gün

140 - Sürünüzde bir keçinin ortalama günlük süt verimi ne kadar:.....kg

141 - Bir keçi ortalama olarak kaç gün sağılıyor?.....gün

142 - Bir keçi kaç dakikada sağılıyor? 1. Erkeklerdakika
2. Kadınlar.....dakika 3. Çocuklardakika

MALİYET HESAPLAMALARI İLE İLGİLİ BİLGİLER

143 - İşletme Giderleri (Yıllık) a- Yem giderleri: Kesif Yem Gideri
.....TL. Kaba Yem GideriTL. b- Sağlık Giderleri
.....TL. c- İşçilik GiderleriTL. d- Nakliye
Giderleri.....TL. e- Elektrik, su, telf. vb. giderler.....TL.

144 - İşletme Gelirleri (Yıllık) a- Kuzu, Toklu, koyun satışından elde edilen gelirler
.....TL. b- Süt satışından elde edilen gelirler.....TL.
c- Bitkisel Üretimden elde edilen gelirler.....TL. d- Gübre satışından elde
edilen gelirlerTL. e- Yapağı satışı ve Diğer gelirler
.....TL.

YETİŞTİRME İLE İLGİLİ BİLGİLER

145 -Keçilerin ne zaman kızgınlık gösterdiklerini bilebiliyor musunuz? 1.Evet
2.Hayır

146 - Kızgınlığı nasıl tespit ediyorsunuz? 1.Meleme, bakış 2. Arama tekesi
3.

- 147 - Hayvanların altında altlık kullanılıyor mu? 1.Evet 2.Hayır
- 148 - Hayvanlarda gelişmeyi nasıl takip ediyorsunuz? 1. Ölçü 2. Tartım
3.Gözlem 4. Takip etmiyorum
- 149 - Keçileri doğumdan ne kadar önce kuruya çıkarıyorsunuz.....(gün)
- 150 - Keçiler analarını kaç gün emiyorlar?.....(gün)
- 151- Oğlaklara su ve yem vermeye ne zaman başlıyorsunuz?(gün)
- 152 - Oğlaklara süt verme nasıl yapılıyor? 1. Emiştirme 2. Kova 3. Biberon
- 153 - Oğlaklar ne kadar süre süt içiyor?.....(gün)
- 154-Erkek ve dişi oğlaklara verilen süt miktarı farklı mı? 1. Aynı 2. Dişiler fazla
3. Erkekler fazla
- 155 - Oğlaklara dönemlere göre değişen farklı çeşit ve miktarda kesif yem veriliyor mu?
1.Evet 2. Hayır Oğlak başlatma(gün).....miktar(kg/gün) Oğlak
büyütme(gün).....miktar(kg/gün)
- 156 - Oğlaklar nasıl barındırılıyor? 1.Ayrı bölmede serbest 2.....
- 157 - Damızlığı nereden temin ediyorsunuz? 1. Kendi sürüsü 2. Dışarıdan 3. Her ikisi
de
- 158 - Damızlığa ayırma yaşı:.....ay
- 159 - İlk defa damızlıkta kullanma yaşı ne kadar? Erkeklerde:ay
Dişilerde:.....ay
- 160 - Damızlıkta kalma süresi ne kadar? Tekelerde:.....yıl
Keçilerde:.....yıl
- 161 - Damızlık seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?
Erkeklerde:.....
Dişilerde:.....
- 162 - Damızlıktan çıkarma
nedenleri?.....
.....
.....
- 163- Keçicilik yapmaktan memnun musunuz? 1.Evet 2. Hayır
- 164 - Keçicilik yapma nedeniniz nedir? 1. Ev ihtiyacı 2. Geçime katkı
3. Alışkanlık 4. Geçim kaynağı 5. Başka gelir olmadığı İçin

165 - Keçicilik yapmaktan memnun değilseniz nedeni? 1. Girdiler yüksek 2. Karlı değil
3. Bakımı zor 4. Pazar yok 5. Çoban bulunamıyor 6. Meralar yetersiz

166 - İşletmelerin sorunları nelerdir? 1. Pazar 2. Kredi 3. Eğitim
4. Sağlık 5. Mera Yok 6. Yem fiyatı yüksek 7. Süt fiyatı düşük 8. Et
Fiyatları Düşük 9. Mekanizasyon

167- Tekeler Aşım Mevsimi Dışında da Sürüde tutuluyor mu? 1. Evet 2. Hayır

168 - Aşağıdaki uygulamalardan hangilerini yapıyorsunuz? Oğlaklarda göbek bağı kesimi: 1. Var 2. Yok Boynuz köreltme: 1. Var 2. Yok Kısırlaştırma 1. Var 2. Yok

169 - Gübre temizliği hangi sıklıkta yapılıyor? 1. Günlük 2. Haftalık 3. Aylık
4. 6 Ayda bir 5. Yılda bir kere

BİTKİSEL ÜRETİM İLE İLGİLİ BİLGİLER

170 - İşletmede yem bitkileri üretiliyor mu? 1. Evet 2. Hayır

171 - Evet ise hangileri üretiliyor? 1. Yonca 2. Korunga 3. Fiğ-yulaf 4. Mısır
5. Diğerleri

172 - İşletmede üretilen diğer ürünlerin miktarı nedir? (Ton) 1. Buğday 2. Arpa
..... 3. Pancar 4. Sebze 5. Meyve

173 - İşletmede üretilen gübre değerlendiriliyor mu? 1. Evet 2. Hayır

174 - Gübre değerlendiriliyor ise nasıl değerlendiriliyor? 1. Kendi tarlasında kullanıyor
2. Satılıyor

HAYVAN SAĞLIĞI İLE İLGİLİ BİLGİLER

175 - İşletmenizdeki hayvanlarda en çok rastlanan hastalıklar nelerdir? 1. Çiçek
2. Mastitis 3. Brucella 4. Veba 5. Ayak Hastalıkları 6. Şap 7. Pseudotüberküloz
(çatlak) 8. Enterotoksemi 9. Süt kesen 10. Mavi dil 11. İç parazitler 12. Dış parazitler
13. Delibaş Diğer:.....

176- İşletmenizde hastalıkların en çok görüldüğü dönem nedir? 1. İlkbahar 2. Yaz
3. Sonbahar 4. Kış

177- İşletmenizde veteriner hizmet alımı ne sıklıkta oluyor? 1. Bazen 2. Hastalık
görülünce 3. Düzenli alıyorum 4. Almıyorum

178 - Veteriner hizmet alımı nereden karşılanıyor? 1. Devlet 2. Özel 3. Zorunlu
halde özel

179 - En çok görülen hastalık nedeni nedir? 1. Beslenme 2. Salgın hastalık
3. Bakteriyel 4. Paraziter

180- Hayvanlarınıza hangi aşıları yaptırıyorsunuz?,

181- Yılda kaç defa aşı yaptırıyorsunuz? 1. Bir kez 2. İki kez

182 - Aşığı kim yapıyor? 1. Kendi, 2. Veteriner Sağlık Teknisyeni 3. Veteriner Hekim

183 - Hayvanlara düzenli paraziter mücadelede bulunuyor musunuz? Dış parazit:
1.Evet 2. Hayır İç parazit: 1.Evet 2. Hayır

184- Kırım Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı hakkında bilginiz var mı? 1.Evet 2. Hayır

185- Sürü sağlığını korumaya yönelik bilgi alınıyor mu? 1. Evet 2. Hayır

186 - Sizce veteriner hizmeti ücreti yüksek mi? 1.Evet 2. Hayır

187 - Eklemek istedikleriniz veya beklentileriniz neledir?.....